Stockholms läns landsting

FÖRSLAG 2018:30

LS 2017-0973

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010

§ 52
Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010

LS 2017-0973

Ärendebeskrivning

Sedan 2011 följer Stockholms läns landsting årligen upp regionens utveckling utifrån vision, mål och ambitioner i den regionala utvecklingsplanen RUFS 2010, LS 1003-0221. Uppföljningen består av en europeisk jämförelse, en uppföljning av planeringsmålen i RUFS 2010 och denna gång även föreslagna delmål i utställningsförslaget för RUFS 2050.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 15 januari 2018
Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050
Tillväxt och regionplanenämndens protokollsutdrag den 7 december 2017
Tillväxt- och regionplaneförvaltningens tjänsteutlåtande den 30 oktober 2017

Yrkanden

I ärendet föreligger landstingsrådsberedningens förslag i skrivelse den 7 februari 2018 (bilaga).

Beslut

Landstingsstyrelsen beslutar enligt landstingsrådsberedningens förslag föreslå landstingsfullmäktige besluta

att godkänna uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050.

Särskilt uttalande

Erika Ullberg (S), Dag Larsson (S), Jens Sjöström (S), Talla Alkurdi och Anders Lönnberg (S) samt Susanne Nordling (MP), Vivianne Gunnarsson (MP) och Marie-Helena Fjällås (MP) och Gunilla Roxby Cromvall (V) anmäler ett gemensamt särskilt uttalande från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet (bilaga).

Expedieras till

Landstingsfullmäktige, Akten

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2018-02-07

LS 2017-0973

Landstingsstyrelsen

Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010

Föredragande landstingsråd: Gustav Hemming

Ärendebeskrivning

Sedan 2011 följer Stockholms läns landsting årligen upp regionens utveckling utifrån vision, mål och ambitioner i den regionala utvecklingsplanen RUFS 2010, LS 1003-0221. Uppföljningen består av en europeisk jämförelse, en uppföljning av planeringsmålen i RUFS 2010 och denna gång även föreslagna delmål i utställningsförslaget för RUFS 2050.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att godkänna uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050.

Landstingsrådsberedningens motivering

Tillväxt- och regionplanenämnden genomför en årlig uppföljning av målen i den regionala utvecklingsplanen, RUFS, där man jämför Stockholmsregionen med likartade europeiska storstadsregionen.

2017 års uppföljning, Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050, visar att utvecklingen i Stockholm i stora drag går i en positiv riktning, men att stora utmaningar på vissa områden återstår. Därtill behöver genomförandekapaciteten för regionens frågor och utmaningar stärkas ytterligare.

Den globala konkurrensen tilltar. Sveriges och Stockholmsregionens attraktivitet kan därmed inte tas för given utan måste ständigt utvecklas och förbättras. Utvecklingen i Stockholmsregionen är avgörande för

näringsliv och konkurrenskraft i hela landet samtidigt som det Stockholmsbaserade näringslivet är en av våra starkaste tillväxtmotorer. Vi behöver använda alla våra verktyg för att säkra våra goda värden och vässa oss ytterligare.

Tyvärr ser vi hur den nationella politiken försummat viktiga strukturreformer för Stockholmsregionen och för Sverige. Det handlar om en arbetskraftsinvandring och en bredare kompetensförsörjning som inte fungerar, där otaliga hederliga och hårt arbetande människor hamnat i kläm på grund av stelbent byråkrati. Det handlar om ett ökande behov av investeringar i och underhåll av befintlig infrastruktur, för såväl tåg som väg som flyg. Det handlar också om behovet av en fungerande och flexibel bostadsmarknad för såväl invånare, arbetskraftsinvandrare och utländska forskare.

Inte minst rör det klimat- och miljöfrågorna där landstinget visserligen har tagit en ledartröja i den gröna omställningen, men där mer måste göras från nationell nivå för att minska på klimatutsläppen, ställa om transportsektorn och komma till rätta med lokala luftföroreningar. Det är mycket angeläget att staten tar sitt ansvar för att säkerställa framkomlighet och driftssäkerhet i de nationella spåranläggningarna.

Stockholms läns landsting har ansvaret att följa regionens utveckling men enbart rådighet över några av de åtgärder som behöver genomföras. Läget i Stockholmsregionen är en uppföljning som kan och behöver användas för att påverka de nationella beslutsfattare som påverkar Stockholmsregionen. För att säkra framtiden för vår region och våra invånare är det ett måste.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 15 januari 2018
Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050
Tillväxt och regionplanenämndens protokollsutdrag den 7 december 2017
Tillväxt- och regionplaneförvaltningens tjänsteutlåtande den 30 oktober 2017

Irene Svenonius

Gustav Hemming

Gustaf Drougge

Landstingsstyrelsen

SÄRSKILT UTTALANDE
2018-02-20

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

miljöpartiet de gröna

Vänsterpartiet

Ärende 15
LS 2017-0973

Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljning av RUFS 2010

Det är en gedigen uppföljning av RUFS 2010, som innehåller många intressanta saker och som visar att Stockholmsregionen är på rätt väg i många avseenden. Vi vill dock lyfta upp en del saker som vi ser som orosmoln för Stockholmsregionen och som även spiller över till framtagandet av RUFS 2050, som vi kommer fatta beslut om senare i år.

En tillgänglig region med god livsmiljö

Det är bra att fler bostäder färdigställdes under 2016 än tidigare år, men det totala antalet för hela perioden är för lågt. Målet med antal byggda bostäder måste nås. Vi vill att de bostadsmål som kommunerna själva sätter upp ska vara förpliktande.
Men det räcker inte att bara bygga hus, vi måste ta ett större grepp för regionens utveckling och bygga samhällen. Där ingår att även bygga bostäder som de som letar boende har råd att bo i och blanda upplåtelseformer. Det finns ett stort värde att bygga det som det finns underskott av i området, både hyresrätter, bostadsrätter och villor. På så sätt skapas mer integrerade områden.
Att bygga samhällen handlar också om att etablera samhällsservice i områden, och skapa förutsättningar för invånarnas sociala liv och livskvalitet.

Uppföljningen av RUFS visar att kollektivtrafikens marknadsandelar är för lågt. Vi saknar såväl i uppföljningen av RUFS som i trafikförsörjningsprogrammet resonemang kring kollektivtrafikandelen relaterar till uppfyllandet av de nationella klimatmålen i en region där bilåkandet förväntas öka. En utvecklad kollektivtrafik och ett ökat kollektivtrafikresande är avgörande för att Stockholm även i framtiden ska upplevas som en attraktiv region. Kollektivtrafikresandet behöver öka av såväl miljö, trängsel som stadsbyggnadsskäl. Målet måste också matcha Trafikverket beräkningar om att bilresandet i länet bör minska avsevärt fram

till 2030 för att klara utsläppsmål och klimatmål. Det är bra att förslaget till RUFS 2050 nu innehåller ett delmål att "*kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna ska öka med 5 procentenheter jämfört med idag*" men det är troligen inte tillräckligt. Det är viktigt att landstingets mål för kollektivtrafikandelen leder till att regionen tar sitt ansvar för att nå de nationella klimat- och miljömålen. Vi efterlyser en sådan analys i RUFS 2050.

En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region

Vi ser med oro på skillnaderna mellan länets kommuner i hur många som tagit gymnasieexamen tre år efter påbörjad utbildning. Här är snittet lägre än i riket. Det finns även tydliga skillnader i hur många ungdomar som går från gymnasiestudier till högskolestudier, beroende på bostadsort. Detta är ett uttryck för en större problematik och för de regionala skillnader som finns i vilka förutsättningar man får i livet beroende på bostadsort, och vilken bakgrund individen och föräldrarna har.
Vi vill göra Stockholm till en attraktiv studieregion, som lockar studenter från hela landet, men även från länets alla kommuner. Dessutom måste Stockholmsregionen bli bättre på att behålla de som studerar här efter examen och skapa förutsättningar för att gå över till regionens arbetsmarknad.

Tack vare den rödgröna regeringens insatser och högkonjunktur har Sverige rekordlåg ungdomsarbetslöshet, det är den lägsta på 14 år. Trots det har Stockholmsregionen fortfarande en större ungdomsarbetslöshet jämfört med europeiska regioner.
Kvinnor som är utrikesfödda är i mindre utsträckning förvärvsarbetande jämfört med kvinnor som är svenskfödda samt med män. Detta är ett problem som måste adresseras och lösas. Här har kommunerna en viktig uppgift genom vuxenutbildning, yrkesutbildning, SFI/SFX och matchning. Såväl kommunerna som Landstinget har en stor roll i att erbjuda introduktionsjobb.

Stockholmsregionen är en region med stora skillnader i folkhälsa och livsförutsättningar, det blir extra tydligt när vi ser diagram över förväntad livslängd utifrån hemvist. Livslängden skiljer stort åt om du är boende i Nykvarn eller i Danderyd, detta gäller både för män och kvinnor. Att det finns så tydliga skillnader i medellivslängd beroende på bostadsort, inkomst och klass kan aldrig accepteras, vi efterfrågar ett strategiskt och aktivt arbete från landstinget i samverkan med kommunerna för att bekämpa detta.

En ledande tillväxt- och kunskapsregion

De offentliga FoU- investeringarna i Stockholms län är lägre 2015 än 2013. I rankning av europeiska regioners FoU-investeringar som andel av BRP, hamnar Sverige efter Köpenhamn och München. Vi vill att Stockholm ska vara en framträdande kunskapsregion, och att Landstinget i samverkan med relevanta aktörer tar fram en strategisk plan för detta. Det finns en risk för hämmande tillväxt, trots att Stockholmsregionen anses vara Sveriges hållbara tillväxtmotor. Bostadsbristen är ett annat orosmoln som riskerar att hämma företagstillväxten och att fler studenter söker sig till vår region. Sverige är bra på innovation och forskning, men mindre bra på att ta nästa steg, det vill säga att implementera och genomföra de nya idéerna i praktiken. Det är därför viktigt att SLL öppnar upp sin verksamhet för implementering av ny forskning i form av testbäddar med mera. Om Stockholmregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion måste vi ligga i framkant och satsa på forskning och utveckling.

Slutligen kan konstateras att Stockholmsregionen generellt har en stark position i många avseenden och mycket går i rätt riktning. Samtidigt kan vi se att det finns flera områden där det behövs en tydlig politisk ledning, kraftfulla åtgärder och gemensamt ansvarstagande från alla aktörer för att den regionala utvecklingsplanens mål ska uppfyllas.

En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

Inom området för miljö och klimat ser vi tydligt att fler insatser krävs om regionen ska uppnå de framtida kraven på utsläppsminskningar. Det faktum att vi redan idag uppnår målet till 2020 beror främst på åtgärder inom energisidan och är även relaterade till det faktum att våra regionala siffror baseras på utsläppsnivåerna från Nordisk energimix. För att klara framtida åtgärder krävs betydligt tuffare åtgärder. Framförallt behöver åtgärder sättas in för att minska transporternas klimatpåverkan där större fokus behöver läggas på att få resenärer att resa kollektivt istället för att använda bil. Behovet av ytterligare reformer för att minska bilåkande såsom förändrat reseavdrag samt åtgärder för att minska användningen av förmånsbilar är därför angelägen liksom ökade möjligheter att använda kombinerad mobilitet för effektivt resande utan egen bil.

Klimatpåverkan från flygtrafiken är särskilt oroande. Enligt en nyligen framtagen rapport från Stockholm stad har Stockholmarnas utsläpp som genereras från flygresor en större klimatpåverkan än transportsektorn i övrigt. Detta faktum ger ytterligare aktualitet och påvisar värdet av att väga

in de konsumtionsrelaterade utsläppen vilket vi är glada för nu för första gången ingår i RUFS-rapporteringen.

Stockholms läns landsting

2018-01-15
LS 2017-0973

Landstingsstyrelsen
Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab
Anna Lundgren

Landstingsstyrelsen

Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010

Ärendebeskrivning

Sedan 2011 följer Stockholms läns landsting årligen upp regionens utveckling utifrån vision, mål och ambitioner i den regionala utvecklingsplanen RUFS 2010, LS 1003-0221. Uppföljningen består av en europeisk jämförelse, en uppföljning av planeringsmålen i RUFS 2010 och denna gång även föreslagna delmål i utställningsförslaget för RUFS 2050.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 15 januari 2018
Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050
Tillväxt och regionplanenämndens protokollsutdrag den 7 december 2017
Tillväxt- och regionplaneförvaltningens tjänsteutlåtande den 30 oktober 2017

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att godkänna uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Tillväxt- och regionplanenämnden redovisar i 2017 års uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050 hur det går för Stockholmsregionen i en europeisk

jämförelse, i jämförelse med uppsatta mål i RUFS 2010 och i förhållande till föreslagna delmål i utställningsförslaget för RUFS 2050. Redovisningen visar att i allt väsentligt går utvecklingen i Stockholmsregionen i positiv riktning, att viktiga utmaningar kräver fortsatt arbete och att dessa adresseras i kommande RUFS 2050, samt att genomförandekapaciteten behöver stärkas ytterligare.

Förvaltningen föreslår landstingsfullmäktige att godkänna uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050.

Bakgrund
I Stockholms län har Stockholms läns landsting ett lagstadgat ansvar för att bedriva regionplanering. Landstingsfullmäktige har delegerat ansvaret för regionplanering till tillväxt- och regionplanenämnden. Nämndens ansvar innefattar uppdraget att ta fram förslag till en regionplan som sedan fastställs av landstingsfullmäktige. RUFS 2010 godkändes av landstingsfullmäktige 2010, LS 1304-0578, och har sedan 2011 följts upp årligen.

Överväganden
Den uppföljningsrapport som tagits fram av tillväxt- och regionplanenämnden visar att Stockholmsregionen ligger förhållandevis bra till i europeisk jämförelse. I relation till mål och ambitioner i RUFS 2010, visar flertalet områden en positiv utveckling, bland annat har bostadsbyggandet överträffat målet, de regionala stadskärnorna fortsätter att förtätas och förvärvsfrekvensen ökar. Bland de områden där viktiga utmaningar kvarstår återfinns skillnader i förvärvsfrekvens mellan olika grupper, den fortsatt höga ungdomsarbetslösheten och fortsatta insatser på klimat- och miljöområdet. Det är positivt att uppföljningen denna gång också innehåller en redovisning av regionens utveckling i förhållande till föreslagna delmål i utställningsförslaget av RUFS 2050.

I SLL Mål och budget 2018, LS 2017-0452, understryks vikten av att stärka genomförandekapaciteten av RUFS 2050 och de kompletterande strategierna klimatfärdplan, landsbygds- och skärgårdsstrategi och kulturstrategi. Det handlar dels om att landstingets verksamheter beaktar RUFS 2050 som en naturlig del i sin ordinarie verksamhetsplanering och aktivt deltar i genomförandet, dels om en nära samverkan med kommunerna och andra regionala aktörer.

Mot denna bakgrund föreslår förvaltningen landstingsfullmäktige besluta att godkänna uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser.

Malin Frenning
Landstingsdirektör

Carl Rydingstam
Chef ledningsstaben

Beslutsexpediering:
Akt
Tillväxt- och regionplanenämnden
Landstingsdirektörens stab

Godkänd av Malin Frenning, 2018-01-15

LS 2017-0973

Stockholms läns landsting

TRN 2017–0107

Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljning av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050

December 2017

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Innehållsförteckning

1	**Sammanfattning**	3
2	Genomförande och uppföljning	7
2.1	Uppföljningssystem RUFS 2010	7
2.2	Med sikte på RUFS 2050	7
2.3	Genomförandet av RUFS	8
2.4	Uppföljningsrapporten	9
3	**En tillgänglig region med god livsmiljö**	10
3.1	Boende	10
3.2	Förtätning	11
3.3	Bostäder	12
3.4	Arbetsplatser	14
3.5	Resenärer	15
3.6	Natur	15
3.7	Restid	16
3.8	Folkhälsa	16
4	**En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region**	19
4.1	Boende	19
4.2	Arbete	20
4.3	Utbildning	21
4.4	Arbetslöshet	22
4.5	Hushållsekonomi	24
4.6	Immigration	24
4.7	Inkludering	25
4.8	Tillit	26
4.9	Hälsa	27
4.10	Demokrati	28
4.11	Trygghet	28
4.12	Livslängd	30
5	**En ledande tillväxt- och kunskapsregion**	32
5.1	Bruttoregionalprodukt	32
5.2	FoU	33
5.3	Företagande	35
5.4	Besöksnäring	36
5.5	Kunskapsintensiv	37
5.6	Sysselsatta	38
5.7	Högre utbildning	38
5.8	Gymnasium	40
5.9	Universitet	41
5.10	Digitalt	41
6	**En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp**	43
6.1	Växthusgaser	43
6.2	Utsläpp, transport	45
6.3	Utsläpp, konsumtion	45
6.4	Energi	46
6.5	Förnybar energi	46
6.6	Avfall	48
6.7	Återvinning	48
6.8	Resor	49
6.9	Kollektivtrafik	50
6.10	Cykel	50
6.11	Bilinnehav	51
Bilaga 1	Yttranden 2011–2017	52

1 Sammanfattning

I denna rapport redovisas Stockholmsregionens utveckling och uppföljningen av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2010, med sikte på den kommande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050. I 2017 års upplaga av uppföljningsrapporten *Läget i Stockholmsregionen* har RUFS 2010:s indikatorer därför kompletterats med de föreslagna delmålen i utställningsförslaget till RUFS 2050. Regionens utveckling jämförs även detta år med utvecklingen i åtta europeiska storstadsregioner. Uppföljningen av regionens utveckling följer de fyra övergripande målen från utställningsförslaget till RUFS 2050, vilka bygger vidare på de fyra övergripande målen i RUFS 2010. Här följer en sammanfattande bild av *Läget i Stockholmsregionen 2017*.

En tillgänglig region med god livsmiljö

Boendeutvecklingen sker i rätt riktning, och trenden är att tillskottet av nytt boende i större utsträckning sker i de prioriterade bebyggelsestrukturerna från RUFS 2010. De åtta regionala stadskärnorna visar en fortsatt tillväxt vad gäller arbetsplatser och befolkning. Stadskärnorna fortsätter att förtätas vad gäller invånare och arbetsplatser per km². En tät bebyggelsestruktur i de bästa kollektivtrafiknära lägena innebär ett effektivare utnyttjande av gjorda infrastrukturinvesteringar och har en positiv effekt vad gäller klimatpåverkan. I jämförelse med de åtta europeiska storstadsregionerna är Stockholmsregionen den fjärde tätaste regionen.

År 2016 har varit ett rekordår vad gäller bostadsbyggandet. 13 919 färdigställda bostäder har rapporterats in av länets kommuner. Om man även räknar in ombyggnation och permanentning uppgår antalet färdigställda bostäder upp till 16 240 stycken. Detta överträffar det regionala målet på 16 000 färdigställda bostäder per år. Även om det har färdigställts ett rekordantal bostäder ligger regionen nästsist vad gäller Eurostats undersökning (2015) om påståendet *Det är lätt att hitta bra bostäder till ett acceptabelt pris*. Utvecklingen visar dock att andelen som instämmer med detta påstående har sedan 2009 minskat i flera av de europeiska jämförelseregionerna.

De som reser med landstingets kollektiv trafik (SL) visar 2016 den högsta nöjdhetsnoteringen, 80 procent, sedan den första mätningen i 2005.

Tillgången till skyddade natur- och kulturområden har blivit större under perioden 2009–2016 genom en utökad areal av skyddade områden i regionen. Samtidigt har emissioner av kväveoxider minskat, vilket också skapar förutsättningar för ett mer hälsosamt liv i regionen.

En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region

Andelen hyresrätter av det totala bostadsbeståndet har under de senaste 25 åren minskat med 25 procentenheter och ligger 2016 på 36 procent. Det är därmed lägre än andelen bostadsrätter (40 procent). Tillgång till olika upplåtelseformer behövs fortsättningsvis för att olika befolkningsgrupper ska hitta ett boende som passar deras livssituation. Ljuspunkten är att det bland annat byggs bostadsrätter i flera av regionens kommundelar med övervägande hyresrätter som byggdes under miljonprogrammet.

Förvärvsfrekvensen har ökat i regionen men visar inomregionala skillnader, skillnader mellan män och kvinnor och skillnader mellan svensk- och utrikesfödda. I den europeiska jämförelsen ligger Stockholmsregionen på första plats vad gäller sysselsättningsgraden för kvinnor. Bakom kvinnornas relativt höga sysselsättning döljer sig dock en ojämställd arbetsmarknad om man jämför kvinnornas förvärvsfrekvens mellan olika yrkesgrupper.

Andelen elever som inom tre år har tagit gymnasieexamen har ökat successivt men ligger med 69,5 procent för läsåret 2013/2014 fortfarande under rikets genomsnitt (74,2 procent). Det finns även stora skillnader mellan länets kommuner. Arbetslösheten bland ungdomar (15–25 år) har minskat och ligger 2016 med 17,7 procent på en lägre nivå än riket (18,9 procent). Den positiva trenden fortsätter men utmaningen kvarstår att få in fler ungdomar i arbete. I den europeiska jämförelsen har Stockholmsregionen den näst högsta ungdomsarbetslösheten. Observera dock att studenter som söker jobb ingår i detta mått.

Andelen av befolkningens nettoinkomster som består av någon form av ekonomiskt bidrag har fortsatt minskat. Det finns dock stora inomregionala skillnader mellan länets kommuner. Ohälsotalet har de senaste åren inte ändrats märkbart i regionen och har vid det senaste mättillfället (2016) minskat lite.

I Eurostats undersökning om påståendet *Utrikesfödda är välintegrerade* ligger regionen sist i den europeiska jämförelsen (år 2015). I detta sammanhang ska nämnas att Sverige, och därmed Stockholmsregionen, fortfarande ligger i topp i den europeiska jämförelsen vad gäller immigration av personer födda utanför EU. Detta indikerar att utmaningarna för regionen att få utrikesfödda integrerade är relativt större än jämförelseregionerna.

Andelen av respondenter som instämmer med påståendet att *man inte kan lita på de flesta som bor i detta område* har minskat vid den senast genomförda undersökningen ”Hälso Stockholm”, vilket indikerar att tilliten i regionens lokala samhällen har ökat. Valdeltagandet har ökat konstant i samband med de fem senaste kommunalvalen, vilket indikerar ett ökat demokratiskt deltagande i regionen.

Flera av regionens respondenter i Brottsförebygganderådets trygghetsundersökning (2015) har angett att de har blivit utsatta för våldsbrott jämfört med tidigare undersökningar. En liknande utveckling har skett på nationell nivå. Det är för tidigt att säga om det handlar om ett trendbrott.

Den förväntade medellivslängden i regionen är ett halvår längre än riket och därmed lever regionens invånare längst i Sverige. I den europeiska jämförelsen ligger regionen på andra plats. Det är Barcelonaborna som har den längsta förväntade medellivslängden i denna jämförelse.

En ledande tillväxt- och kunskapsregion

Stockholmsregionen har ökat sin bruttoregionalprodukt (BRP) under perioden 2012–2015 och i jämförelse med de åtta europeiska regionerna har regionen den tredje största BRP. Under perioden 2009–2015 ökade Stockholmsregionens FoU-utgifter som andel av BRP med 6 procent och hade 2013 de fjärde största FoU-utgifterna i jämförelse med de andra europeiska storstadsregionerna. Sedan 2008 har antalet nystartade företag per 1 000 invånare ökat i regionen. År 2016 startades 16 företag per 1 000 invånare i regionen jämfört med 12 i riket.

Antalet kommersiella övernattningar i Stockholmsregionen har ökat konstant sedan 2004. År 2016 hade regionen drygt 5,8 miljoner kommersiella övernattningar som beräknas ha genererats 119 miljarder kronor i intäkter. Trots ett ökat antal kommersiella övernattningar finns det en utvecklingspotential vad gäller värdskap för internationella konferenser och kongresser. Jämfört med de andra europeiska regionerna kom Stockholmsregionen på en sjätte plats (2016).

Under perioden 2010–2015 har sysselsättningen ökat med 11,1 procent mot 7,6 procent för hela riket, vilket indikerar att regionen har haft en större tillväxt än resten av landet. Andelen sysselsatta med högre utbildning har under perioden 2010–2015 ökat stadigt och ligger år 2015 på 50 procent. Stockholmsregionen har 8 procent fler sysselsatta i kunskapsintensiva yrken jämfört med riket.

I den europeiska jämförelsen ligger regionen på tredje plats vad gäller andelen högskoleutbildade (25–64 år). Dock ska nämnas att regionen har haft den största ökningen av andelen högskoleutbildade sedan 2009 jämfört med de andra storstadsregionerna (drygt 20 procent). Läsåret 2015/2016 gick 49,9 procent av regionens elever inom tre år efter slutförd gymnasieutbildning över till högskoleutbildning, vilket är 7,3 procent högre än riket.

År 2016 hade drygt 90 procent av hushållen och drygt 85 procent av arbetsställena tillgång till bredband med en hastighet på minst 100 Mbit per sekund, det finns dock stora skillnader mellan regionens stads- och glesbygd.

En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

Redan år 2014 uppnådde regionen med CO_2-utsläpp på 2,7 ton per capita det uppsatta RUFS 2010-målet, vilket är 3,4 ton för 2020. Sverige, och därmed regionen, ligger i framkant i en europeisk jämförelse och har en ledande position med de lägsta utsläppen av växthusgaser. Även transportsektorns utsläpp av växthusgaser har minskat sedan 2010. Dock har den positiva trenden under de senaste åren planats ut.

Trots en stor tillväxt av befolkningen och arbetsplatserna har regionens energianvändning minskat sedan 2010. Andelen förnybar energi i Sveriges energiförbrukning, som en indikator för regionen, har ökat från 47 procent (2010) till 54 procent (2015). Det är bara Norge som har en större andel förnybar energi av den totala energikonsumtionen. Sverige placerar sig på andra plats i den europeiska jämförelsen.

Mängden insamlat hushållsavfall per invånare har i stort sett legat på samma nivå sedan 2011 (runt 470 kg/invånare). Andelen hushållsavfall som går till återvinning har dock ökat under samma period från 28 till 35 procent.

Under 2015 skedde 41 procent av resorna med bil och 32 procent med kollektiv trafik. Personbilsinnehavet har under 2016 ökat i liknande takt som åren innan. Antal personbilar per 1 000 invånare ligger dock på samma nivå som 2006 (cirka 402).

2 Genomförande och uppföljning

2.1 Uppföljningssystem RUFS 2010

Under 2011 utvecklades uppföljningssystemet för RUFS 2010 med följande fyra delkomponenter:

1. **Vision och övergripande mål**: hur presterar regionen i en jämförelse med andra europeiska storstadsregioner?
2. **Planeringsmål**: hur utvecklas regionen?
3. **Åtaganden**: vad görs i regionen för att genomföra RUFS?
4. **Miljökonsekvensbeskrivning**: vilka är planens miljöeffekter?

Uppföljningen av RUFS 2010 har under perioden 2011–2016 haft fokus på systemets tre första delkomponenter:

- En europeisk jämförelse gjordes med åtta storstadsregioner genom ett antal indikatorer med koppling till visionen och de övergripande målen.
- Regionens utveckling (*Läget i Stockholmsregionen*) gjordes med ett antal indikatorer med koppling till planeringsmålen. En del av dessa indikatorer hade även en koppling till miljökonsekvensbeskrivningen.
- Redovisning av genomförandet av RUFS gjordes 2011, 2012 och 2013 genom en övergripande analys av pågående insatser med koppling till åtagandena. I 2016 års uppföljning redovisades Tillväxt- och regionplanenämndens arbete med genomförandet av RUFS.

2.2 Med sikte på RUFS 2050

RUFS 2010 har augusti 2016 formellt upphört som regionplan enligt Plan- och bygglagen (PBL). RUFS 2010 används dock fortfarande av Tillväxt- och regionplanenämnden som underlag i sin roll som regionplaneorgan fram till att landstingsfullmäktige 2018 ska ta beslut om RUFS 2050. Den 8 juni 2017 godkände nämnden utställningsförslaget till RUFS 2050 samt beslutade att skicka ut utställningsförslaget på remiss.

Ett arbete har påbörjats för att utveckla ett uppföljningssystem för RUFS 2050 som ska bygga vidare på uppföljningssystemet för RUFS 2010. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har visionen, de övergripande målen och regionens utmaningar samma inriktning som i RUFS 2010. Strategierna från RUFS 2010 har tagits bort och har till vis del arbetats in i en målmodell för RUFS 2050 med koppling till förslag till regionala prioriteringar. I målmodellen för RUFS 2050 har konkreta delmål för 2030 föreslagits under de övergripande målen.

Årets upplaga av uppföljningsrapporten *Läget i Stockholmsregionen* bör ses som en övergång från uppföljningen av RUFS 2010 till den framtida uppföljningen av RUFS 2050. Således är utgångspunkterna för denna uppföljningsrapport följande:

- Utvecklingen av regionen redovisas per övergripande mål från RUFS 2010 med de reviderade målformuleringarna från utställningsförslaget till RUFS 2050.
- Regionens utveckling redovisas med indikatorer från RUFS 2010. Dock har de indikatorer som inte längre uppdateras tagits bort.
- Indikatorerna från RUFS 2010 kompletteras med de statistiska variabler som har använts för att beskriva nuläget för de föreslagna delmålen i utställningsförslaget till RUFS 2050 (en del av dessa variabler sammanfaller dock med några indikatorer för RUFS 2010).
- Den europeiska jämförelsen görs med de tidigare utvalda åtta europeiska storstadsregionerna: Amsterdam, Barcelona, Berlin, Dublin, Helsingfors, Köpenhamn, München och Oslo.
- Uppföljningen av regionens utveckling levandegörs med ett axplock av insatser som bidrar till uppfyllelse av vision, mål och ambitioner i RUFS 2010.

2.3 Genomförandet av RUFS

Flera hundra aktörer inom den offentliga, privata och ideella sektorn bidrar med sina verksamheter till att RUFS 2010 genomförs och därmed bidrar till Stockholmsregionens utveckling. Att redovisa alla pågående insatser som bidrar till uppfyllelsen av vision, mål och ambitioner i RUFS, låter sig inte lätt göra. Tillväxt- och regionplaneförvaltningen har därför september 2017 erbjudit övriga landstinget, Storsthlm, länets kommuner, länsstyrelsen och strukturfondspartnerskapet att digitalt redovisa pågående utvecklingsinsatser med koppling till vision, mål och ambitioner i RUFS.

I 2016 års upplaga av *Läget i Stockholmsregionen* redovisades Tillväxt- och regionplanenämndens insatser för att verka för genomförandet av RUFS. Nämnden har även under 2017 samverkat i olika regionala nätverk och processer för att driva regionala utvecklingsfrågor i enlighet med RUFS. Under 2017 har kunskaps- och planeringsunderlag tagits fram, dock med ett större fokus på nämndens arbete med att ta fram RUFS 2050.

Genom Tillväxt- och regionplanenämnden yttrar landstinget sig som regionplaneorgan i kommunala planärenden enligt Plan- och bygglagen (PBL). Sedan 2010 har RUFS 2010 har varit grunden för nämndens avvägningar och synpunkter. Nämnden har även yttrat sig i andra ärenden av vikt för regionens utveckling med koppling till RUFS. Utöver dessa ärenden har ett stort antal remisser besvarats, huvudsakligen detaljplaner, via Trafiknämnden där också RUFS 2010 legat till grund. Genom dessa yttranden i ärenden som berör fysisk planering och regional utvecklingsplanering har landstinget påverkat regionens utveckling utifrån mål, åtaganden och ambitioner i RUFS 2010. När RUFS 2050 antas av landstingsfullmäktige i juni nästa år, ersätts RUFS 2010 med RUFS 2050 som grund för nämndens avvägningar och synpunkter i sina yttranden. I tabellen redovisas ett ”bokslut” för RUFS 2010; under perioden 2011–2017 har landstinget yttrat sig i sammanlagt 136 ärenden med RUFS 2010 som grund:

Ärendetyp	Antal
Program för översiktsplan eller detaljplan	6
Samrådsförslag översiktsplaner	27
Utställningsförslag översiktsplaner	19
Fördjupningar av översiktsplaner	8
Andra kommunala planer	29
Regionala styrdokument	12
Regionala utvecklingsstrategier andra län	5
Statliga utredningar, m.m.	21
Övrigt	9
TOTAL ANTAL YTTRANDEN	**136**

I bilaga 1 finns en förteckning av samtliga ärenden för perioden 2010–2017.

2.4 Uppföljningsrapporten

Rapporten redovisar regionens utveckling utifrån de fyra övergripande målen i utställningsförslaget till RUFS 2050:

1. En tillgänglig region med god livsmiljö
2. En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region
3. En ledande tillväxt- och kunskapsregion
4. En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

Varje övergripande mål följs upp i ett eget avsnitt med hjälp av utvalda indikatorer för regionens utveckling samt indikatorer för jämförelse med de åtta europeiska storstadsregionerna. Varje avsnitt sammanfattas i en tabell där symbolerna i sista kolumnen ska tolkas på följande sätt:

Rubrik	Indikator	Senaste utfall	Mätperiod	Trend
Indikator A	Andel …	50 %	2009–2015	↗ → ↘
För indikatorer som redovisar regionens utveckling används tre pilar som symboliserar förändringen i tre steg under mätperioden. Gröna färgen innebär en positiv utveckling, gula färgen ingen utveckling och röda färgen en negativ utveckling för regionen.				
Indikator B (EU-jämförelse)	Andel …	40 %	2009–2015	④ ⇧ ①
För jämförelseindikatorerna redovisas regionens rankning i förhållande till de åtta jämförelseregionerna. Första siffran är regionens rankning i början och andra siffran är rankningen i slutet av den angivna mätperioden. Placering 1–3 redovisas i grön färg (bra), 4–6 i gul färg (mindre bra) och 7–9 i röd färg (dålig). Pilen symboliserar ändringen av regionens placering under hela mätperioden.				

För att levandegöra redovisningen av regionens utveckling redovisas vid varje indikator en insats som bedöms har en koppling till utvecklingen som respektive indikator indikerar. Respektive insats beskrivs i en faktaruta. Urvalet av dessa insatser har skett utifrån Tillväxt- och regionplaneförvaltningens kännedom om pågående processer i regionen.

RUFS 2010
RUFS 2010 är den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen och har som vision att Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion.

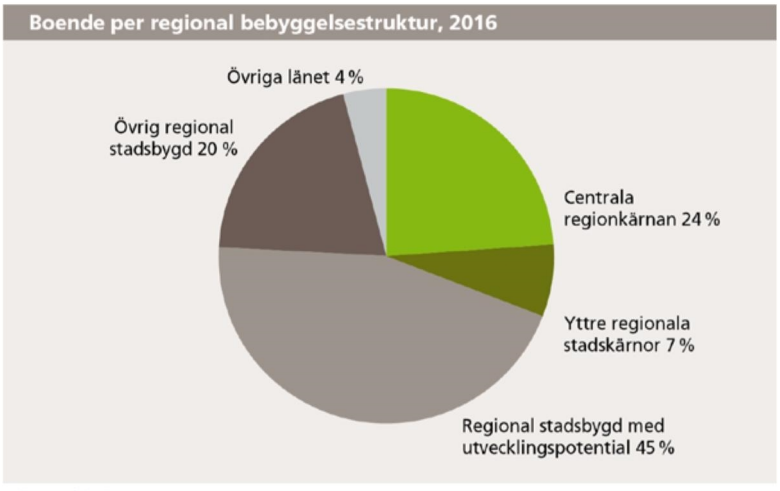
3 En tillgänglig region med god livsmiljö

I detta kapitel följer vi regionens utveckling inom RUFS-målet *En tillgänglig region med god livsmiljö*. I tabellen redovisas en sammanfattande bild av utvecklingen utifrån de utvalda indikatorerna:

Rubrik	Indikator	Senaste utfall	Mätperiod	Trend
Boende	Boende per regional bebyggelsestruktur	75,8 % i regionalt prioriterade lägen	2009–2015	↗↗↗
Förtätning	De regionala stadskärnornas täthet	2 517 arbetstillfällen/km² 2 670 invånare/km²	2009–2015 2009–2016	↗↗↗
Bostäder	Inrapporterade färdigställda bostäder i Stockholmsregionen	13 919 bostäder (16 240 uppskattat)	2009–2016	↗↘↗
Arbetsplatser	De regionala stadskärnornas tillväxt	144 035 arbetsplatser 152 784 invånare	2009–2015 2009–2016	↗↗↗
Resenärer	Andel nöjda SL-resenärer	80 %	2009–2016	↗→↗
Natur	Utveckling totalareal skyddade natur- och kulturområden	137 081 ha	2009–2016	↗→↗
Folkhälsa	Emissioner av kväveoxider (NO_x)	18 395 ton/år	2010–2016	↘→→
Bostäder (EU-jämförelse)	Det är lätt att hitta bostad till ett acceptabelt pris	7 %	2009–2015	⑤⇩⑧
Förtätning (EU-jämförelse)	Täthet	339 invånare/km²	2009–2015	④⇨④

3.1 Boende

Befolkningen i Stockholmsregionen uppgick till 2,269 miljoner (december 2016), vilket innebär en ökning med 37 621 personer mot föregående år. Cirka 31 procent av länets befolkning bor i någon av de yttre regionala stadskärnorna eller den centrala regionkärnan.

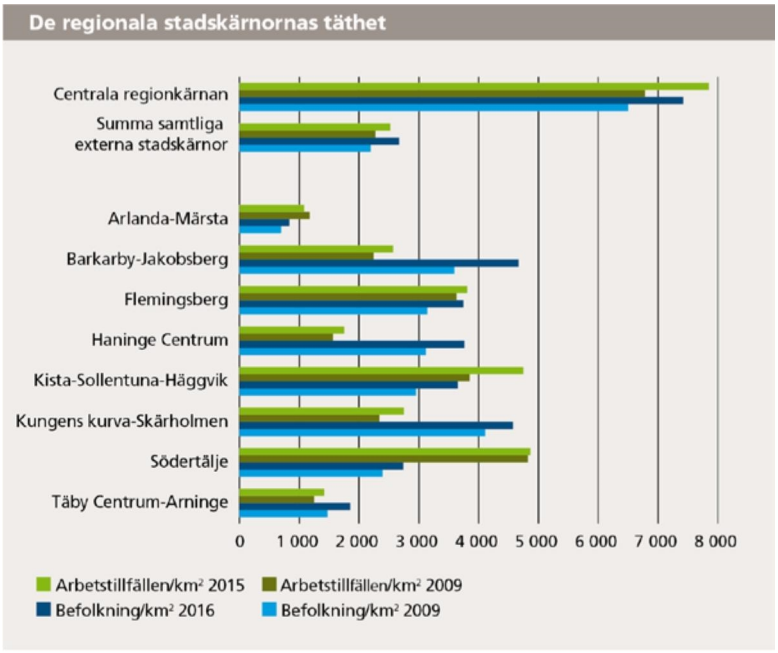
Källa: Områdesdatabasen

Av den totala befolkningsökningen under 2016 tillkom 37 procent i de regionala stadskärnorna. Sammanlagt har den största delen av befolkningstillskottet det senaste året skett i områden med hög tillgänglighet. Jämförs det relativa befolkningstillskottet för perioden 2005–2015 med perioden 2015–2016 minskar det relativa tillskottet i den centrala regionkärnan och i den

regionala stadsbygden med utvecklingspotential. Däremot ökade de yttre regionala stadskärnornas och den övriga regionala stadsbygdens andel av befolkningstillväxten, vilket indikerar att utvecklingen går i rätt riktning. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *minst 95 procent av ny bebyggelse bör tillkomma i de områden som utpekas som regionalt prioriterade bebyggelselägen*. I uppföljningen av RUFS 2050 kommer denna indikator att redovisas i relation till detta delmål.

3.2 Förtätning

En tätare bebyggelsestruktur skapar förutsättningar för fler livsmiljöer med stadskvaliteter, vilket bidrar till regionens samlade attraktivitet och konkurrenskraft.

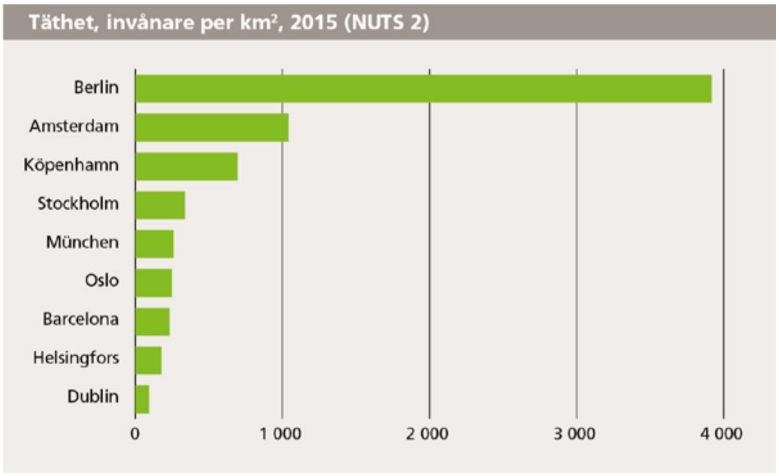

Källa: Områdesdatabasen

Diagrammet visar utvecklingen av bebyggelsestrukturen i regionens åtta yttre regionala stadskärnor. Jämfört med 2009 har samtliga stadskärnor utvecklats i rätt riktning och förtätats vad gäller bostäder och arbetsplatser. Lokalisering av tillkommande bebyggelse till regionalt prioriterade lägen ger möjlighet att ansluta till storskaliga och resurseffektiva system som fjärrvärmenätet och stomnätet för kollektivtrafik vilket ger bra förutsättningar för regionen att nå de uppsatta klimatmålen. Att utveckla den regionala bebyggelsestrukturen i de kollektivtrafiknära lägena innebär även ett effektivare nyttjande av gjorda infrastrukturinvesteringar. Den bebyggda markytan i regionen har nästan sjudubblats på 85 år, medan befolkningen endast har tredubblats. En generell trend sedan 1995 är en minskad markkonsumtion i kommuner i länets centrala del och i de inre delarna, men inte lika tydligt i de yttre delarna.

Nätverk för regionala stadskärnor
Tillväxt- och regionplaneförvaltningen leder ett nätverk för regionala stadskärnor som syftar till att stödja kommuners och andra aktörers arbete med att utveckla regionens åtta yttre regionala stadskärnor och den centrala regionkärnan, både vad gäller bebyggelseutveckling och ekonomisk utveckling.

LÄGET I EUROPA

Källa: Eurostat

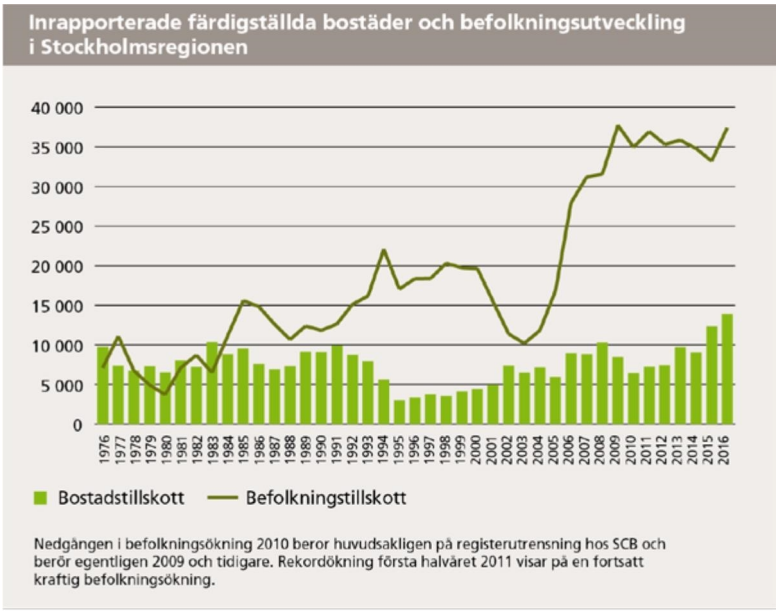
Diagrammet visar att Stockholmsregionen är en förhållandevis tät region.[1] Stockholmsregionens täthet är högre än München och Barcelona men lägre än Amsterdam och Köpenhamn. För att utveckla en resurseffektiv och tillgänglig region med liten klimatpåverkan är det viktigt att fortsätta fokusera på stads- och bebyggelseutveckling till prioriterade kollektivtrafiknära lägen och framför allt till de regionala stadskärnorna.

Förstudie hållbar stadsutveckling
Under 2014 fick landstinget EU-medel för att göra en förstudie om hållbar stadsutveckling inom ramen för Handlingsprogram Regionala stadskärnor. Resultatet av förstudien används sedan i tillväxt-och regionplaneförvaltningens arbete med utveckling av regionala stadskärnor.

3.3 Bostäder

Antalet bostäder som färdigställdes under 2016 var 13 919, vilket är drygt 1 500 fler bostäder jämfört med året innan och markant högre än 2010, då det endast färdigställdes 6 443 bostäder, som diagrammet på nästa sida visar. Länsstyrelsen bedömer att ombyggnationer och fritidshusomvandlingar ger drygt 2 000 inflyttningsklara bostäder per år. Läggs antalet inrapporterade bostäder ihop med bostäder färdigställda genom ombyggnation och fritidshusomvandling uppgår nytillskottet av bostäder till 16 240. Detta innebär att det regionala målet om 16 000 färdigställda bostäder har överträffats.

[1] Utfallet är beroende av hur den geografiska indelningen av NUTS 2-området är gjort. Exempelvis innebär den geografiska indelningen av NUTS 2 för Berlin och Dublin att de bör betraktas som avvikande i sammanhanget. Gällande Berlin är indelningen av NUTS 2 lika med den lägre nivån NUTS 3. För Dublin innebär indelningen av NUTS 2 att halva Irland räknas in till Dublins yta.

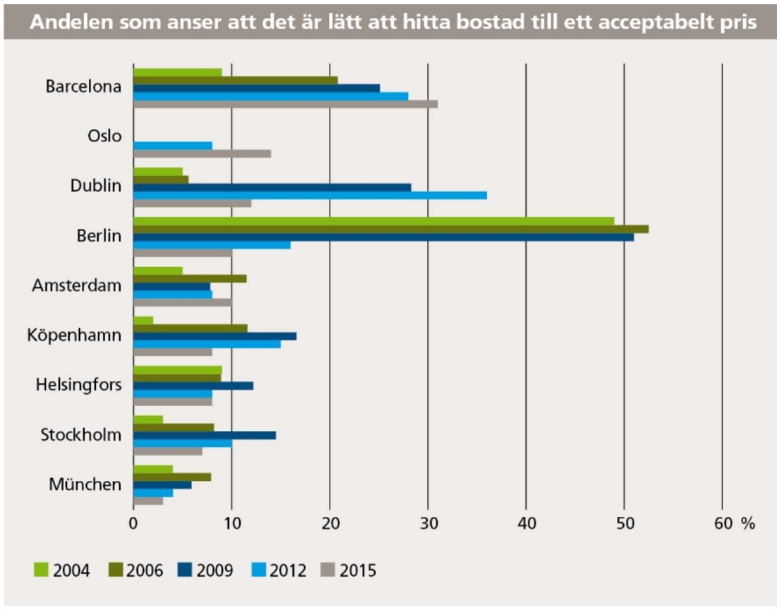
Källa: Statistiska Centralbyrån

Bostadsbyggandet sker på en marknad med många aktörer och olika drivkrafter. Kommunerna och staten skapar ramar, genom bland annat planeringsförutsättningar och lagstiftning. Byggföretagen verkar dock på en efterfrågestyrd marknad där mark- och byggkostnader, men också finansieringsförutsättningar och betalningsvilja, påverkar byggandet. Byggbranschen är också mycket konjunkturkänslig, vilket nedgången efter finanskrisen 2007 visar. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *minst 22 000 bostäder per år behöver tillkomma*, vilket innebär att 2016 års antal färdigställda bostäder inte har uppnått det föreslagna delmålet ännu.

Stockholmsförhandlingen
Den 11 november 2013 presenterades en överenskommelse mellan regeringen, Stockholms läns landsting, Stockholms stad, Nacka kommun, Solna stad och Järfälla kommun om fyra nya tunnelbanesträckningar och 78 000 nya bostäder. Planeringen av utbyggnaden är igång och kommer att skapa förutsättningar för bostadsbyggande i regionen.

Läget i Europa

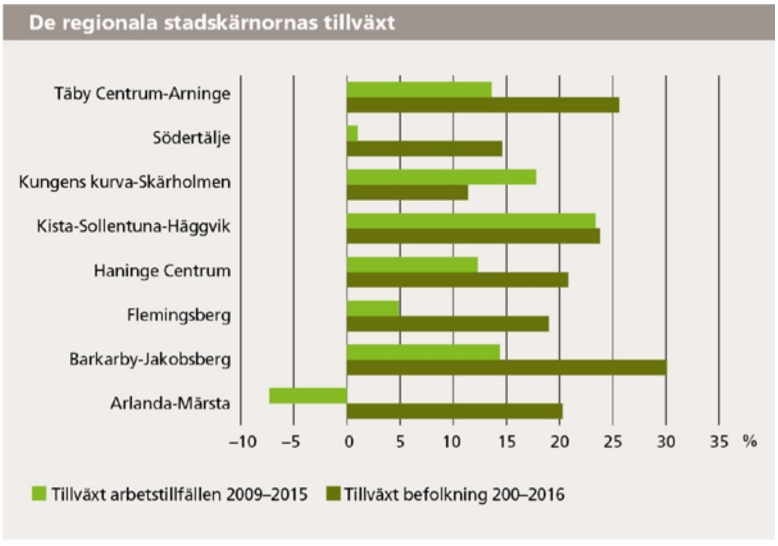
Eurostats *Urban Audit Perception Survey* är en intervjuundersökning som syftar till att fånga invånarnas uppfattning om livskvalitet i sina respektive städer. Som diagrammet på nästa sida visar instämde 2015 sju procent av invånarna i Stockholm i påståendet: *Det är lätt att hitta bra bostäder till ett acceptabelt pris*. Det är tre procentenheter lägre än 2012, och 7,5 procentenheter lägre än 2009. Mellan åren 2009 och 2015 sjönk andelen som instämmer i påståendet mest i Berlin, med 41 procentenheter, ned till 10 procent. München placerar sig sist, där tre procent instämmer i påståendet.

Källa: Eurostat, Urban Audit Perception Survey

Bilden stämmer överens med bostadssituationen i Stockholmsregionen. Förväntan är dock att Stockholm på sikt ska få en bättre placering i denna europeiska jämförelse förutsatt att den nuvarande höga byggtakten fortsätter åren framöver och även kan leda till omflyttningar i regionen som frigör hyreslägenheter med relativt låga hyror.

3.4 Arbetsplatser

Källa: Områdesdatabasen

Utvecklingen av de åtta yttre regionala stadskärnorna bidrar på sikt till ett ökat antal täta urbana miljöer att bo och verkas i. Värt att belysa är att de regionala stadskärnorna i storlek och många andra avseenden motsvarar städer i andra delar av Sverige. Samtliga regionala stadskärnor utom en har sedan 2009 haft en positiv tillväxt av arbetstillfällen. I jämförelse med de

regionala stadskärnorna uppvisar den centrala regionkärnan dock fortfarande en högre förvärvsfrekvens. Även om branschbredden i de yttre regionala stadskärnorna generellt sett har ökat över tid, finns det en tongivande specialisering mot en eller ett fåtal branscher i de flesta stadskärnorna. Kärnornas olika specialiseringar syns också genom skillnader i kunskapsintensitet; den centrala regionkärnan ligger 20 procentenheter över genomsnittet för de yttre regionala kärnorna. Några av de regionala stadskärnorna uppvisar ett mer kunskapsintensivt näringsliv, som till exempel Kista-Sollentuna-Häggvik, medan andra kärnor uppvisar en relativt hög andel serviceyrken, såsom Haninge centrum.

Politisk styrgrupps Flemingsberg
Landstinget leder den politiska styrgruppen för utvecklingen av Flemingsberg som regional stadskärna. Tillsammans med Huddinge och Botkyrka kommun har ett utvecklingsprogram tagits fram. Programmet bereds för närvarande inför beslut

3.5 Resenärer

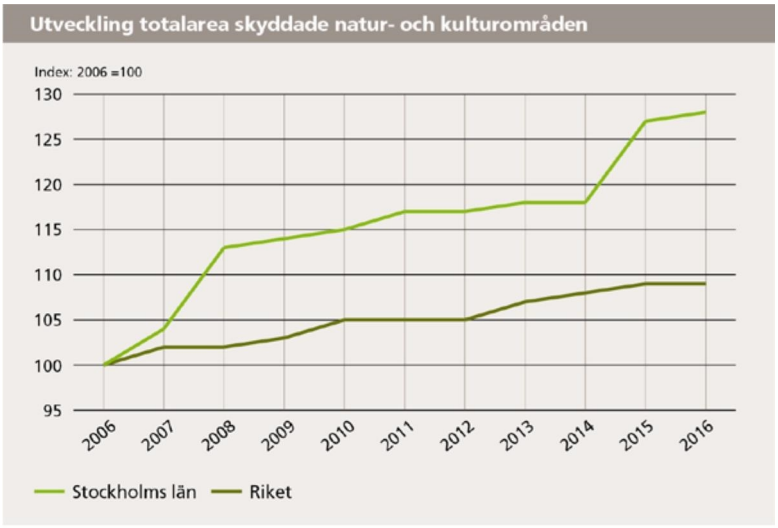
Källa: Stockholms läns landsting

Varje dag reser cirka 800 000 personer kollektivt med SL. För att mäta nöjdheten bland resenärerna genomför landstingets trafikförvaltning varje månad en ombordsundersökning på fordonen. Under 2016 var andelen nöjda SL-resenärer 80 procent. Det är en ökning med fyra procentenheter jämfört med 2009 och den högsta noteringen under mätperioden. Tidhållning är den kvalitetsfaktor som påverkar kundnöjdheten mest medan trängsel är den faktor som flest är missnöjda med, framför allt för resor med tunnel-bana och pendeltåg.

Citybanan
Citybanan är en sex kilometer lång pendeltågstunnel med två nya stationer vid Odenplan och T-centralen. Efter att Citybanan tagits i bruk juli 2017 har spårkapaciteten genom Stockholm fördubblats och turtätheten ökas under nästa år samtidigt som punktligheten förväntas gå upp för både fjärrtåg och pendeltåg.

3.6 Natur

Tillgången till grönska och vatten är viktig för invånarnas rekreation och stärkt folkhälsa, bibehållandet av biologisk mångfald samt de ekosystemtjänster som regionen drar nytta av i form av vattenreserver, odling och klimatutjämning. I Stockholmsregionens tätortsnära natur finns ett unikt växt- och djurliv, sett både ur ett nationellt och europeiskt perspektiv.

Källa: Statistiska centralbyrån

Genom att skydda tätortsnära natur som naturreservat skapas förutsättningar för attraktiva livsmiljöer i ett långsiktigt perspektiv. Kommuner som har bildat många naturreservat har även ett högt bostadsbyggande, exempelvis Stockholm, Huddinge, Nacka, Södertälje och Botkyrka kommun. Den snabba bebyggelseutvecklingen är sannolikt en viktig förklaring till att den totala arealen skyddad mark i Stockholmsregionen har ökat mer än i riket. Ökningen under perioden 2014–2016 beror också bland annat på att flera större områden skyddats, såsom Lovön och Bogesund.

Program ”Aldrig långt till naturen”
Bildandet av tätortsnära naturreservat har under lång tid skett i linje med detta program, som togs fram 2003 i ett gemensamt arbete mellan länsstyrelsen, landsting och kommuner. I regleringsbrev för 2016 förlängdes länsstyrelsens uppdrag att genomföra programmet till 2020.

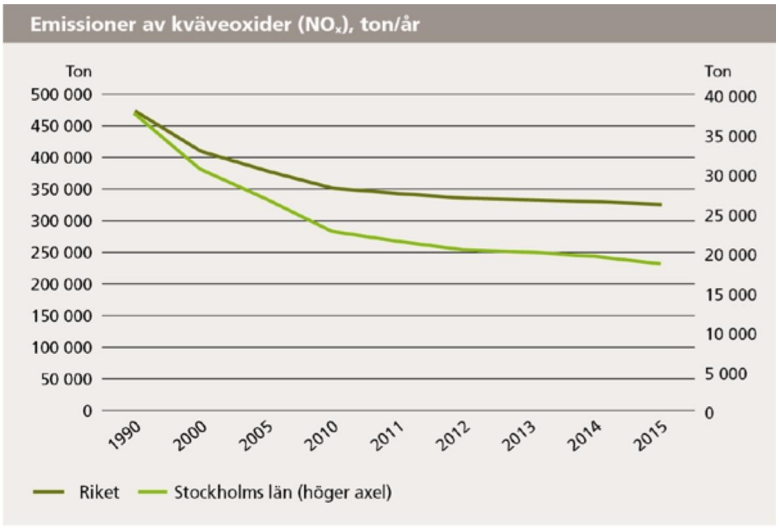
3.7 Restid

I en tillgänglig storstadsregion har kollektivtrafiken en central ställning och det är därför av vikt att kollektivtrafiken är konkurrenskraftig gentemot bilen. Så kallad restidskvot, det vill säga skillnad i restid mellan kollektivtrafik och bil, är en bra metod för att möta konkurrenskraften och en tumregel är att en kvot på 1,5 innebär en god konkurrenskraft. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *kollektivtrafikens restid mellan regionala stadskärnor, och till Arlanda flygplats, ska vara konkurrenskraftig med bilens restid*. I dagsläget uppfylls detta av ett par stadskärnor på både norra och södra sidan av Saltsjö-Mälarsnittet, men variationerna är stora. Till Arlanda är kollektivtrafiken konkurrenskraftig från samtliga regionala stadskärnor söder om staden. Uppföljningen av denna indikator kommer att utvecklas i samband med uppföljningen av RUFS 2050.

3.8 Folkhälsa

De senaste 30 åren har miljön i Stockholmsregionen förbättrats i flera avseenden. Men det finns fortfarande faktorer som påverkar både miljön och folkhälsan negativt, exempelvis buller, luftföroreningar och dålig inomhusmiljö. Utsläpp av kvävedioxider (NO_x) och partiklar (PM10) beror i hög

grad på vägtrafiken.[2] I diagrammet uppvisas en långsiktigt nedåtgående trend av utsläpp av kväveoxider.

Källa: Nationella emissionsdatabasen

Det finns dock stor variation kring vilka delar av länet som påverkas av utsläppen. Miljökvalitetsnormerna för kvävedioxidhalter per dygn överskreds under 2016 vid flertalet av Stockholm stads mätstationer i gatumiljö samt längs med hårt trafikerade infarts- och kringfartsleder. Kvävedioxidhalterna har tidigare minskat tack vare teknikutvecklingen. Under de senaste åren har trenden planat ut, bland annat i samband med att antalet dieselfordon har ökat.

Upplevt buller är också en folkhälsopåverkande faktor som visar stora inomregionala skillnader. Buller är sällan direkt skadligt för hörseln, men kan orsaka en rad andra problem såsom störd sömn och vid en långvarig exponering även risk för hjärt- och kärlsjukdomar. Om man ser till hela länet visas en trend att allt fler invånare störs av buller, framförallt från vägtrafik, tåg och flyg. I exempelvis Stockholms stad har visar dock studier att antalet personer som upplever trafikbuller inomhus har minskat med 25 procent sedan 2006.

[2] Kvävedioxidhalt och partikelhalt mäts vanligtvis i mikrogram per kubikmeter som årsmedelvärde i bakgrundsluft. I uppföljningsrapportens används, på grund av tillgänglighet till data, ton per år istället.

I Stockholm har luftkvaliteten, i likhet med övriga Sverige, förbättrats över de senaste 50 åren. Trots denna gynnsamma utveckling förekommer luftföroreningar som är farliga för människors hälsa. Det är framförallt partiklar av olika storlek, kväveoxider, ozon och vissa organiska kolväten som ger upphov till negativa hälsoeffekter. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *andelen av länets invånare som upplever besvär av trafikbuller och dålig luftkvalitet inte ska öka*. Indikatorn visar att utvecklingen går i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet.

Dubbdäcksförbud
Stockholms stad har vidtagit ett antal åtgärder för att minska andelen luftburna partiklar, bland annat dubbdäcksförbud på en del av stadens gator. De partiklar som dubbade vinterdäck river upp från asfalten är skadliga och det finns inte någon nedre gräns där luftföroreningar inte längre har någon skadlig effekt på folkhälsan.

4 En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region

I detta kapitel följer vi regionens utveckling inom RUFS-målet *En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region*. I tabellen redovisas en sammanfattande bild av utvecklingen utifrån de utvalda indikatorerna:

Rubrik	Indikator	Senaste utfall	Mätperiod	Trend
Boende	Upplåtelseformernas utveckling	36,1 % (hyresrätter) 40,2 % (bostadsrätter)	2009–2016	↘↘→
Arbete	Andel förvärvsarbetande	79,4 %	2009–2015	↗↗↗
Utbildning	Andel som inom 3 år efter påbörjad utbildning tar gymnasieexamen	69,5 %	2011/12–2013/14	→↗↗
Arbetslöshet	Arbetslöshet 15–24 år	17,7 %	2009–2016	→↘↘
Hushålls-ekonomi	Andel transfereringar av nettoinkomsten	3,5 %	2009–2016	→↘↘
Tillit	Andelen som anser att man inte kan lita på de flesta som bor i sitt område	7,8 %	2010–2014	→↘↘
Hälsa	Ohälsotalet	21,9 dagar	2009–2016	↘↗→
Demokrati	Valdeltagande i kommunalval	81,7 %	2010–2014	↗↗↗
Trygghet	Andel av befolkningen som uppger att ha blivit utsatt för våldsbrott	6,7 %	2009–2015	↗↘↗
Trygghet	Andel som upplever att otrygghet påverkar livskvaliteten	17 %	2009–2015	↘↘↗
Livslängd	Förväntad medellivslängd personer födda 2012–2016	84,4 år (kvinnor) 80,8 år (män)	2009–2016	↗↗↗

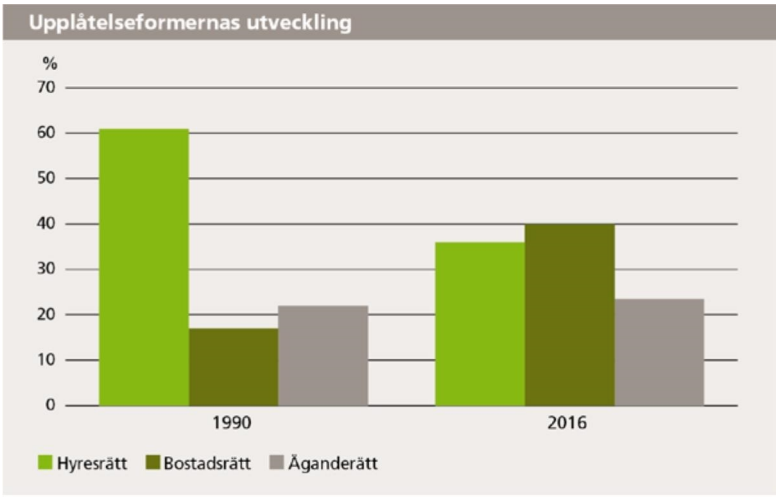
Arbete (EU-jämförelse)	Sysselsättningsgrad 20–64 år, NUTS 2	83,4 % (kvinnor och män)	2010–2016	②⇧①
Arbetslöshet (EU-jämförelse)	Arbetslöshet 15–24 år, NUTS 2	17,7 %	2009–2016	⑦⇩⑧
Immigration (EU-jämförelse)	Immigrationen, andel efter födelseregion	67,4 % födda utanför EU	2009–2015	⑤⇧①
Inkludering (EU-jämförelse)	Andel som anser att utrikesfödda är välintegrerade	38 %	2009–2015	⑤⇩⑨
Livslängd (EU-jämförelse)	Förväntad medellivslängd, NUTS 2	82,7 år	2009–2015	①⇩②

4.1 Boende

Tillgång till olika upplåtelseformer av bostäder skapar jämlika förutsättningar för olika befolkningsgruppers möjlighet att hitta boende. Fördelningen mellan olika upplåtelseformer i bostadsbeståndet har förändrats påtagligt. Mellan åren 1990 och 2016 minskade andelen hyresrätter kraftigt i regionen till förmån för framförallt bostadsrätter. Som diagrammet på nästa sida visar hade år 2016 andelen hyresrätter i länet minskat till 36 procent av bostadsbeståndet, vilket kan jämföras med 61 procent för 1990. Andelen bostadsrätter har samtidigt mer än fördubblats, från 17 till 40 procent. Andelen äganderätter har varit mer stabil och uppgick år 2016 till 24 procent. Sedan år 2009 har fördelningen mellan olika upplåtelseformer endast förändrats i mindre

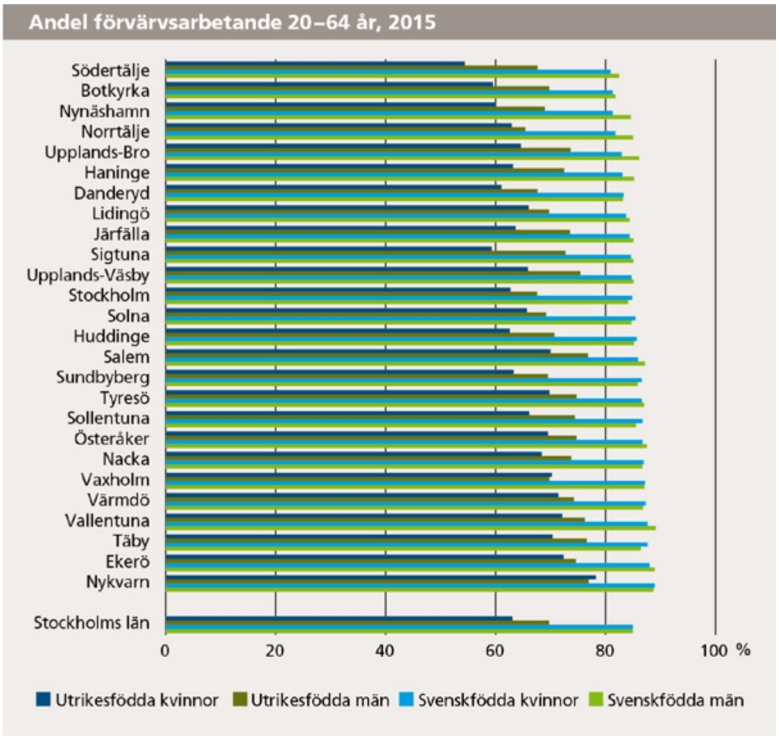
Rinkebyterrassen
Rinkebyterrassen har inspirerats av närheten till Järvafältets grönområden. Här byggs tolv moderna flerbostadshus med möjlighet att välja mellan bostadsrätter och hyresalternativ. Utvecklingen av Rinkebyterassen kommer att ge en större variation i boendeformer i hela Rinkeby.

grad; andelen hyresrätter minskade med 3,7 procentenheter och andelen bostadsrätter ökade med 4,2 procentenheter jämfört med 2016.

Källa: Statistiska centralbyrån

4.2 Arbete

Källa: Statistiska centralbyrån

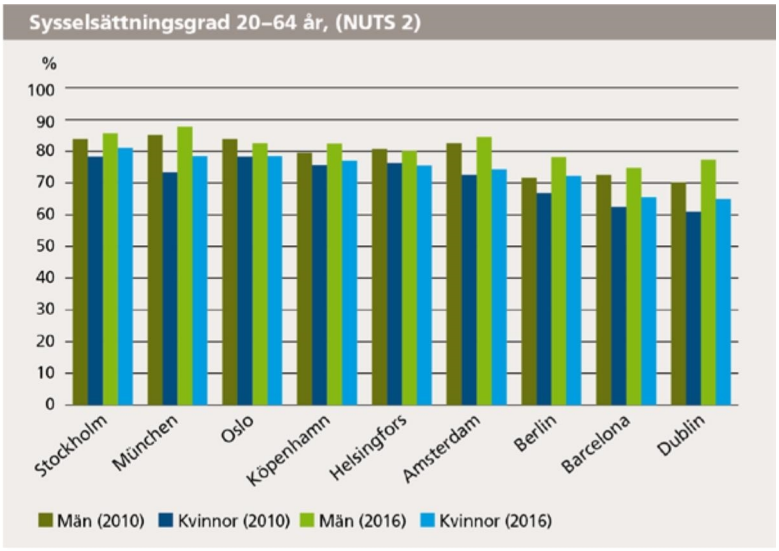
Förvärvsfrekvensen för de som bor i regionen var 79,4 procent år 2015 (77,4 procent år 2010) och därmed högre än i övriga riket (77,9 procent). Inom regionen finns det dock betydande skillnader i förvärvsfrekvens mellan kommuner, mellan kvinnor och män och mellan svensk- och utrikesfödda.

Andel förvärvsarbetande har de senaste åren ökat något i Stockholmsregionen, både bland män och kvinnor. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *förvärvsfrekvensen hos befolkningen mellan 20–64 år ska vara väl över 80 procent för både kvinnor och män och gapet mellan inrikes- och utrikesfödda ska minska*. Indikatorn visar att sysselsättningsgraden för 2015 inte har uppnått detta delmål ännu (79,4 procent), samt att det fortsättningsvis finns skillnader mellan kvinnor och män och mellan inrikes- och utrikesfödda.

ESF-projekt Mirjam
Projekt Mirjam är ett ESF-projekt med jämställdhetsinriktning som vänder sig till nyanlända kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Målet med projektet är att finna metoder och vägar som bidrar till att korta tiden från ankomst till utbildning och arbete.

Läget i Europa

I jämförelse med de europeiska storstadsregionerna har Stockholmsregionen legat i topp sedan 2010 vad gäller kvinnors sysselsättningsgrad. Stockholm har tillsammans med München och Oslo en sysselsättningsgrad över 80 procent.

Källa: Eurostat

Under perioden 2010–2016 ökade sysselsättningsgraden för kvinnor i Stockholm med 2,7 procentenheter och för män med 1,9 procentenheter. Förutom konjunkturläget kan sysselsättningsgraden påverkas av befolkningens åldersfördelning, hur många som deltar i gymnasial eller eftergymnasial utbildning, hur väl arbetsmarknaden fungerar och hur olika arbetsmarknadspolitiska program är utformade. I Sverige räknas till exempel en del av dem som deltar i arbetsmarknadspolitiska program som sysselsatta, vilket inte är fallet i alla länder.[3]

4.3 Utbildning

69 procent av elever i Stockholmsregionen[4] som läsåret 2013/14 påbörjade en gymnasieutbildning tog ut en gymnasieexamen efter tre år. Motsvarande

[3] Källa: www.ekonomifakta.se
[4] Avser nationella gymnasieprogram

andel för riket var 74,2 procent. Inom Stockholmsregionen finns en stor variation mellan olika kommuner. Skolorna i Nacka, Värmdö och Täby hade högst andel som tog examen inom tre år[5].

Källa: Skolverket

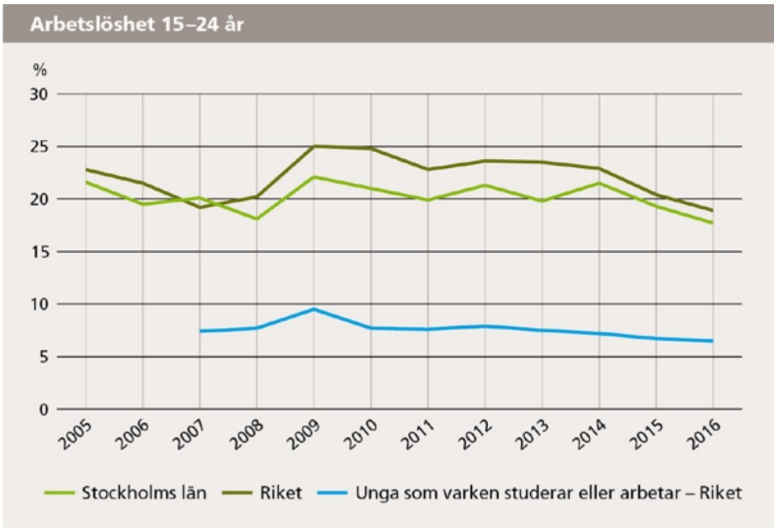
Enligt SCB:s studie *Unga utanför? - Så har det gått på arbetsmarknaden för 90-talister utan fullföljd gymnasieutbildning*[6] är andelen med gymnasieexamen lägre bland ungdomar med svaga resultat i grundskolan, ungdomar med föräldrar som endast har gymnasial eller förgymnasial utbildningsnivå samt ungdomar med utländsk bakgrund. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *andelen gymnasieelever med en gymnasieexamen inom tre år ska överstiga 80 procent och skillnaderna mellan elever i länets olika kommuner ska minska*. Indikatorn visar att två kommuner redan har uppnått det föreslagna delmålet.

Socialfondprojekt SUSA
Ungdomar som saknar fullföljd gymnasieutbildning har betydligt svårare att etablera sig på arbetsmarknaden än de med en gymnasieexamen. Det ESF-finansierade projektet SUSA (Stockholms Ungdomar Studerar eller Arbetar) riktar sig till ungdomar boende i hela Stockholm, med ett särskilt fokus på boendeområden med relativt lägre socioekonomisk status.

4.4 Arbetslöshet

Sverige har övergått till den internationella standarden för arbetskraftsundersökningar där ungdomsarbetslösheten mäts i åldersgruppen 15–24 år, istället för 16–24 år. Dessutom har definitionen för vilka som betraktas som arbetslösa ändrats på så sätt att heltidsstuderande som aktivt söker arbete och är beredda att ta ett arbete räknas som arbetslösa. Utfallet för 2016 indikerar den lägsta arbetslösheten under mätperioden.

[5] Utfallet sorteras efter vilken kommun skolan är placerad i och inte elevens bostadsort.
[6] Källa: www.scb.se

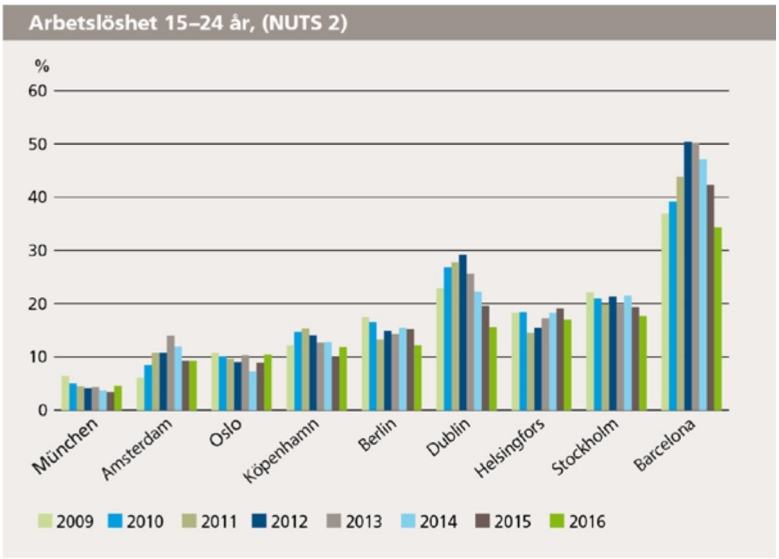

Källa: Eurostat och Statistiska centralbyrån

För att bredda analysen kan måttet *andelen ungdomar som varken arbetar eller studerar* eller NEET (Not in Duration, Employment or Training) användas. Måttet finns dock bara tillgängligt på nationell nivå. NEET var som högst åren efter finanskrisen och som lägst år 2016. I diagrammet kan en korrelation mellan arbetslöshet och NEET skönjas. Både arbetslösheten och NEET steg efter finanskrisen. Dock sjönk andelen NEET året efter medan arbetslösheten låg kvar på ungefär samma nivå.

Ung på väg
"Ung på väg" är Vallentuna kommuns samarbete med bland annat Arbetsförmedlingen som syftar till att fånga upp unga som varken studerar eller har arbete.

Läget i Europa

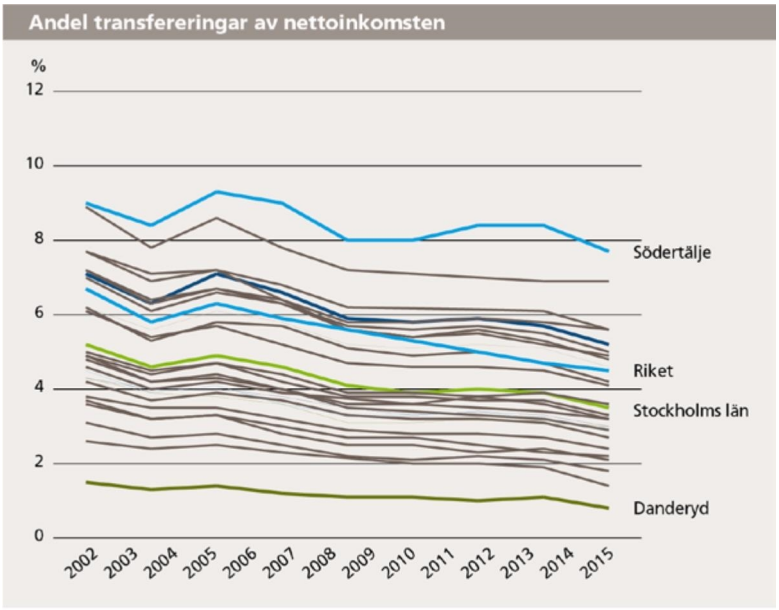
Källa: Eurostat

År 2016 var arbetslösheten bland unga 17,7 procent, vilket innebar att Stockholm hade den näst högsta ungdomsarbetslösheten av jämförelseregionerna. Bara Barcelona (34,3 procent), som drabbades väldigt hårt av finanskrisen, hade en högre ungdomsarbetslöshet i denna jämförelse. Trots

att ungdomsarbetslösheten i Stockholmsregionen är den lägsta sedan 2008, ligger den fortfarande högt i ett europeiskt perspektiv. Detta är särskilt anmärkningsvärt då tillväxten i Stockholmsregionen är högre än i flera av jämförelseregionerna. Man ska dock ha i åtanke att det kan vara så att fler som studerar i Stockholmsregionen, i jämförelse med övriga regioner, väljer att söka jobb och därmed finns med i statistiken.

Ung i Tyresö
Ung i Tyresö riktar sig till de som är mellan 16 och 24 år bosatta i Tyresö kommun och har behov av ett samlat stöd och vägledning under en längre tid riktat mot sysselsättning, praktik, arbete eller studier.

4.5 Hushållsekonomi

Källa: Statistiska centralbyrån

Andelen av befolkningens nettoinkomst som består av någon form av försörjningsstöd eller ersättning minskade under perioden 2009 till 2015, från 4,9 till 3,5 procent (genomsnittet för riket var 5,2 procent år 2015). Det är dock stora skillnader när länets kommuner jämförs med varandra, vilket diagrammet visar. Samtliga av länets kommuner, utom Södertälje och Botkyrka, har en lägre andel jämfört med riket. Utvecklingen för samtliga kommuner pekar mot en minskad andel av olika bidrag över tid. De inomregionala skillnader som indikatorn visar är en indikation på regionens socioekonomiska segregation.

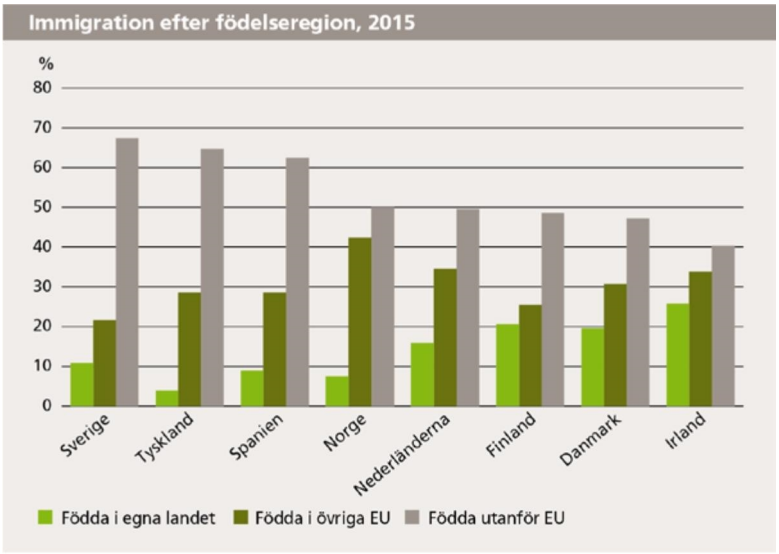
Socioekonomiskt index
Socioekonomiskt index är beräknat på planområden och med tre variabler: andel ekonomiskt bistånd, andel förvärvsarbetande samt andel med avslutad gymnasieutbildning. Indexet har tagits fram inom ramen för Sverigeförhandlingen och RUFS 2050 för att öka förståelsen för samband mellan denna rumsliga segregationen och regionens transportsystem

4.6 Immigration

Läget i Europa

Siffror för immigration redovisas endast per land, inte per region. I jämförelsen kan det konstateras att Sverige har en relativt hög andel utrikesfödda och att andelen immigranter födda utanför EU är störst. Sedan år 2009 har Sverige haft den näst största stigningen i andelen utrikesfödda, från 13,8 till

17 procent (2015) av befolkningen. Av de som immigrerade till Sverige under 2015 var relativt få födda i övriga EU jämfört med de andra jämförelseländerna.

Källa: Eurostat

Efter den ekonomiska krisen 2008 lämnade ett stort antal människor Irland och nu när ekonomin har återhämtat sig återvänder många irländare till landet. Bland immigranterna till Norge, Nederländerna och Irland var många födda i övriga EU, medan en stor andel immigranter till Spanien, Tyskland och Sverige istället var födda utanför EU. Detta återspeglar flera aspekter som exempelvis geografiskt läge, politik och valmöjligheter bland de som migrerar.

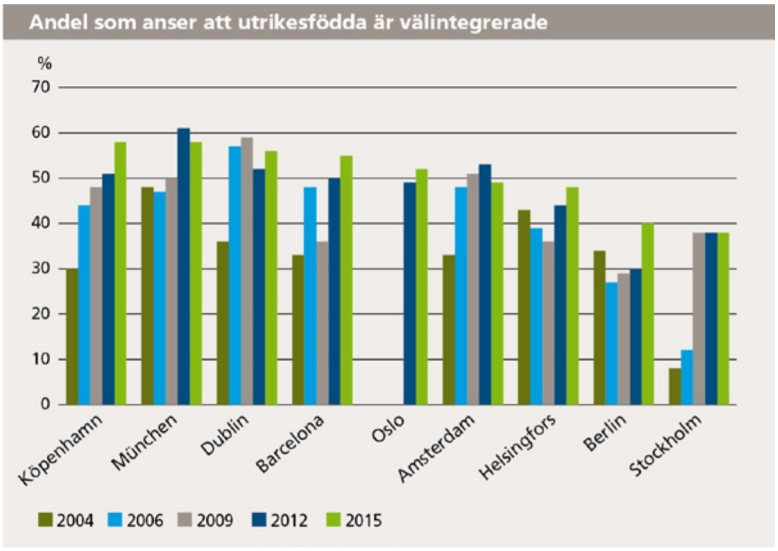
Älskade barn i skolan
Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning inledde 2016 ett samarbete med Studiefrämjandet, med stöd från EU-medel från Migrationsverkets AMIF-fond som syftar till att integrera nyanlända föräldrar i sina barns skolgång och framtid.

4.7 Inkludering

Läget i Europa

När det gäller påståendet i Eurostats undersökning om att *utrikesfödda är välintegrerade* låg Stockholm år 2015 på åttonde plats, med 38 procent som instämmer med påståendet. I Köpenhamn och München, som har den högsta andelen, instämmer 58 procent i påståendet. Sverige och Stockholmsregionen har under de senaste åren tagit emot en relativt större andel flyktningar jämfört med andra europeiska länder och regioner.

Jobbtorg Stockholm
Jobbtorg Stockholm är en samverkan mellan Stockholms stad, företag, organisationer, stiftelser, föreningar samt Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för att få in individer på arbetsmarknaden. På Jobbtorg Stockholm är målet att arbetssökande som har försörjningsstöd ska få stöd för att få ett arbete. En stor del av målgruppen utgörs av utrikesfödda.

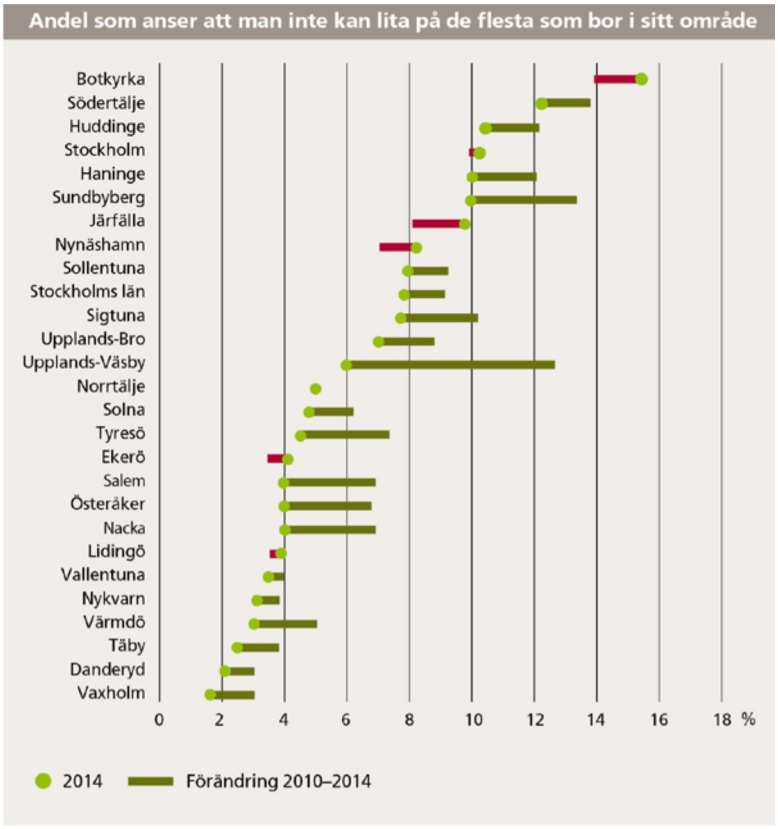
Källa: Eurostat, Urban Audit Perception Survey

I en europeisk jämförelse är utmaningen att få ett inkluderande samhälle därmed relativt större i Stockholmsregionen. Samtidigt har frågan om invandring och inkludering fått en ökad uppmärksamhet i samhället. En undersökning som Dagens Nyheter genomförde i september 2017 visade att var femte stockholmare (22 procent) ansåg att invandring och inkludering är den högst prioriterade frågan.

4.8 Tillit

Vart fjärde år genomför landstinget tillsammans med Karolinska institutet undersökningen ”Hälsa Stockholm” som kartlägger levnadsvanor och hälsa i Stockholmsregionen. I undersökningen ställs bland annat en fråga om tillit med påståendet att *man inte kan lita på de flesta som bor i detta område*. När svaren från 2010 jämförs med svaren i 2014 års enkät framgår det att läget för länet går i positiv riktning: tilliten ökar, i avseendet att allt färre uppger att de inte kan lita på de flesta som bor i området. Dock finns det skillnader mellan länets kommuner, vilket diagrammet på nästa sida visar. Tillit i regionens lokala samhällen påverkas mycket av omvärlden som upplevs alltmer otrygg där regionen under de senaste åren har fått uppleva incidenter som bland annat har sin grund i våldsbejakande extremism. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *andelen som känner tillit till sina grannar ska öka samt otrygghetens påverkan på livskvaliteten och invånares utsatthet för våldsbrott ska minska*. Indikatorn visar att regionen utvecklar sig i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet.

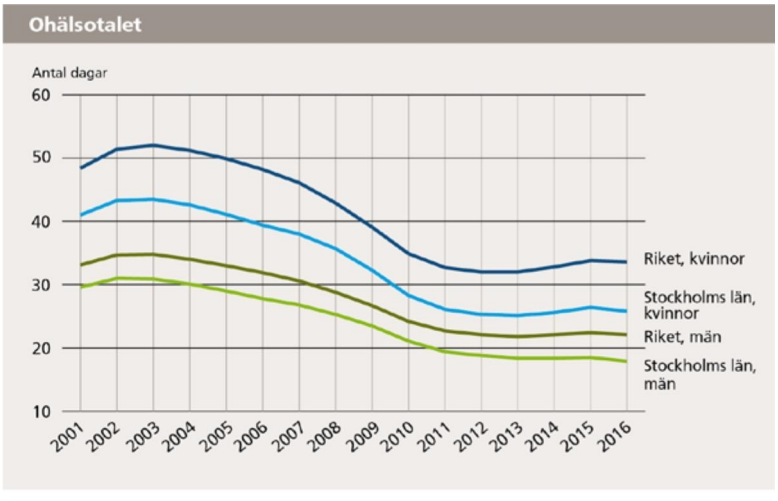
Handlingsplan mot våldsbejakande extremism
Stadsdelsnämnden i Skärholmen har under 2017 antagit en handlingsplan mot våldsbejakande extremism. Planen har tagits fram i samarbete med lokalpolisområdet Skärholmen. Förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism ska, enligt planen, vila på att det finns god tillit, jämlikhet och delaktighet i samhället.

Källa: Hälsa Stockholm 2014

4.9 Hälsa

Ohälsotalet i länet är betydligt lägre än för riket i genomsnitt. Ohälsotalet är ett mått på antalet utbetalda nettodagar av olika ersättningar.

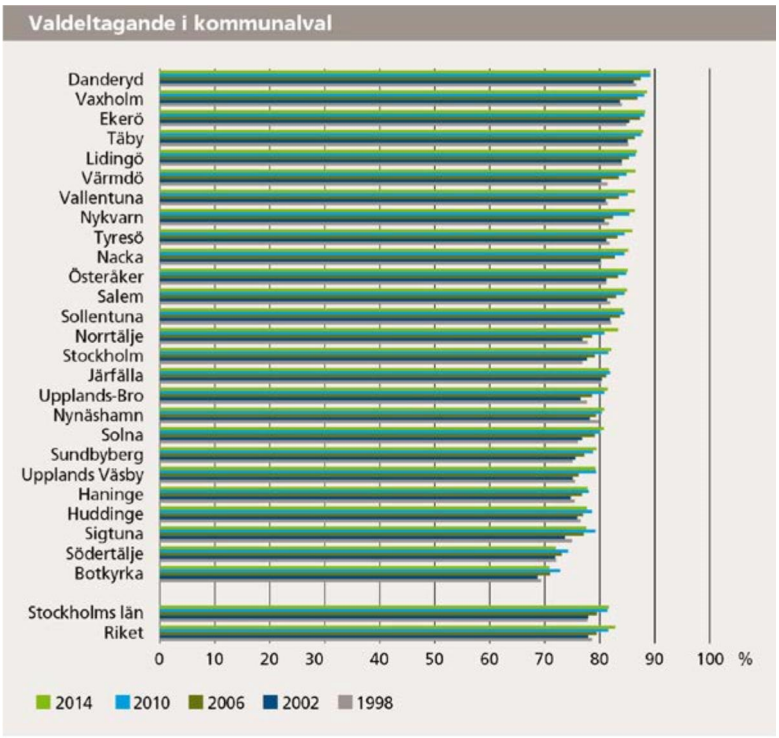
Källa: Försäkringskassan

De ersättningar som ingår är sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuker-sättning och aktivitetsersättning. Den nedåtgående trenden från seklets första decennium avstannade efter att ha nått en lägsta nivå år 2013 och har

ökat något fram till år 2015. Under perioden 2008–2013 minskade ohälsotalet mer för kvinnor än för män. Det senaste utfallet indikerar att ohälsotalet sjunker igen för både kvinnor och män. Det är dock fortfarande en stor skillnad mellan kvinnor och män, med ett högre ohälsotal för kvinnor. Förklaringen för denna skillnad är mångfacetterad; forskning påvisar att kvinnor i högre utsträckning än män sjukskrivs för psykiska diagnoser. För sådana diagnoser behövs oftast en längre tid av sjukskrivning för att bli frisk igen.

Socialfondsprojekt MIA
Fem samordningsförbund i Stockholmsregionen driver projektet MIA - Mobilisering inför arbete. Projektets mål är att bidra till att kvinnor och män som står långt från arbetsmarknaden kommer till arbete, studier eller närmar sig arbetsmarknaden, bland annat genom samordnade rehabiliteringsinsatser.

4.10 Demokrati

Källa: Statistiska centralbyrån

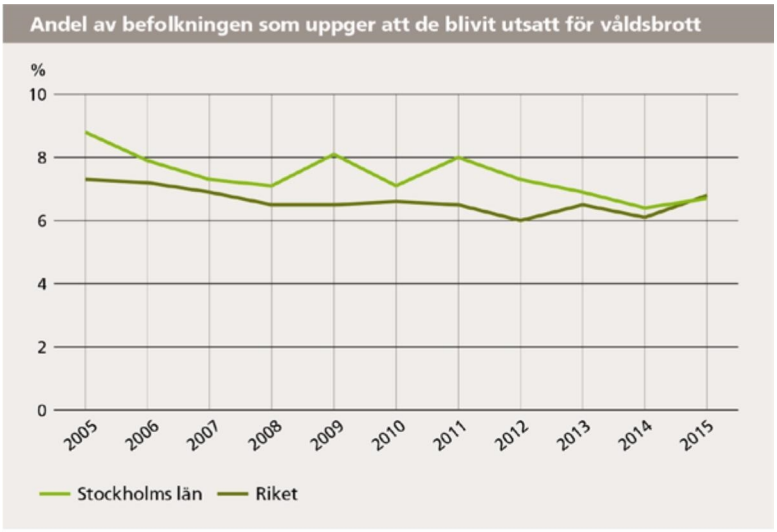
Valdeltagandet i kommunvalet i Stockholmsregionen var 81,7 procent år 2014, vilket är ett högre valdeltagande jämfört med valet år 2010. Trenden med ett stigande valdeltagande fortsätter i och med 2014 års valdeltagande. Det skiljer sig dock mellan kommunerna i länet. Danderyds kommun hade det högsta valdeltagandet med 89,2 procent, medan Botkyrka kommun hade det lägsta med 70,9 procent. Inför valet 2018 har flera kommuner initierat insatser för att öka valdeltagandet.

Åtgärdsplan valdeltagande
Södertälje kommun har under 2017 tagit fram en åtgärdsplan för att förbättra och förstärka invånarnas delaktighet. Planen innehåller förslag till förbättrade och förenklade möjligheter till delaktighet och inflytande mellan de allmänna valen. På sikt ska åtgärderna redovisade i planen leda till ett ökat valdeltagande.

4.11 Trygghet

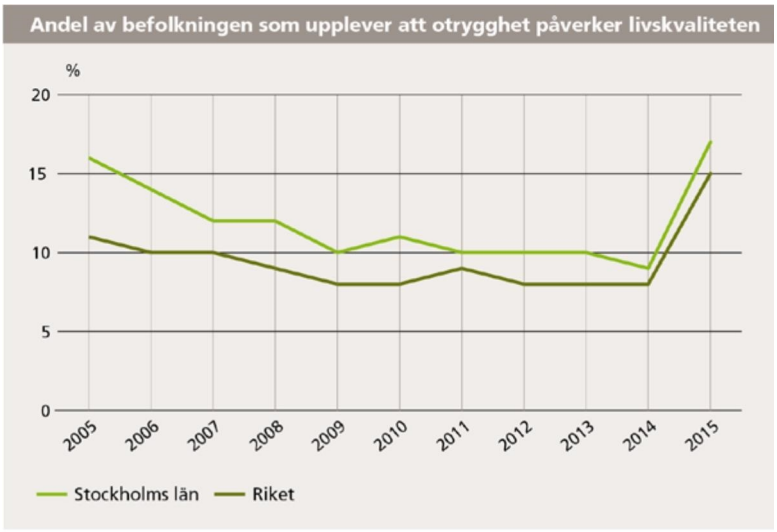
Andelen av befolkningen som i Brottsförebyggande rådets trygghetsundersökning anger att ha blivit utsatt för våldsbrott har mellan 2005 och 2014 haft en nedåtgående trend. Även om andelen ökade för Stockholmsregionen

för år 2015 är den för första gången lägre än riket. Det är för tidigt att kunna dra någon slutsats om denna ökning är en ny trend. Otrygghet och oro för att utsättas för brott kan ge upphov till olika konsekvenser.

Källa: Brottsförebyggande rådet

Andelen som i trygghetsundersökningen svarade att otryggheten har påverkan på livskvaliteten minskade från 2005 till och med 2014.

Källa: Brottsförebyggande rådet

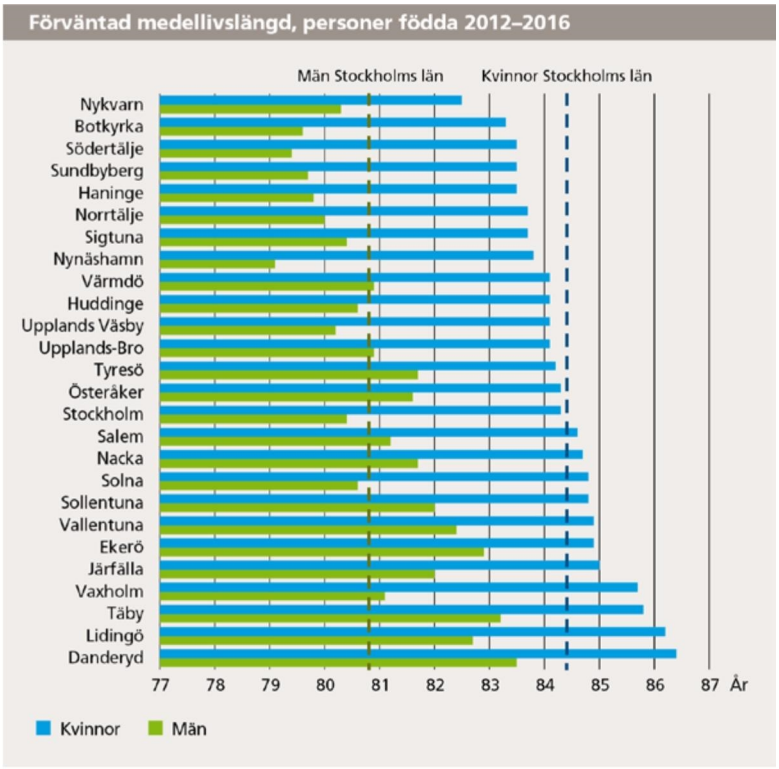
I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *andelen som känner tillit till sina grannar ska öka samt otrygghetens påverkan på livskvaliteten och invånares utsatthet för våldsbrott ska minska*. Indikatorn visar att regionen fram till år 2014 utvecklades i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet. Upplevelsen av otrygghet och oro varierar med bakgrundsfaktorer som till exempel kön, ålder, härkomst, tidigare erfarenhet av brott och förtroende för

Tillsammans mot brott
Tillsammans mot brott är ett nationellt brottsförebyggande program för Sverige. Länsstyrelsen i Stockholms län har från och med 2017 uppdraget att stödja den regionala samordningen av det brottsförebyggande arbetet. På Länsstyrelsen finns därför en brottsförebyggande samordnare, som ska verka för att minska brottsligheten och öka tryggheten i länet.

rättsväsendet. Mellan år 2014 och 2015 ökade dock andelen kraftigt, för både regionen och riket. Om det senaste utfallet är trendmässigt eller bara en tillfällig variation återstår att se.

4.12 Livslängd

Medellivslängden i Sverige har sedan mitten av 1990-talet varit bland världens högsta. Den förväntade medellivslängden bland nyfödda i Stockholmsregionen är omkring ett halvår längre än i riket som helhet, och därmed bland de längsta i riket. Dock finns det stora skillnader mellan länets kommuner, vilket diagrammet visar. Den förväntade medellivslängden ökar snabbare för män än för kvinnor, vilket förklaras av en snabbare minskning av dödligheten bland män.[7]

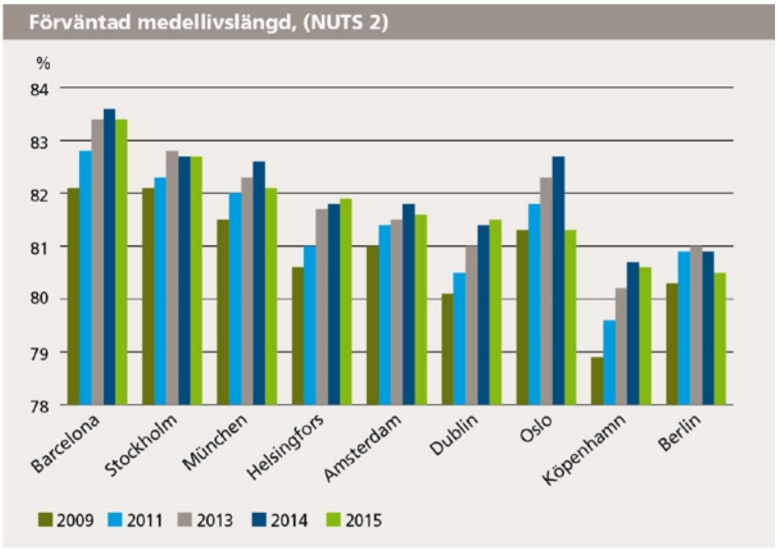
Källa: Statistiska centralbyrån

Den förväntade medellivslängden varierar med en rad faktorer som redovisas genom Folkhälsokollen, exempelvis kön, bostadsort, utbildning och inkomst. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits *att skillnaderna i förväntad medellivslängd mellan olika socioekonomiska grupper och kommuner i länet ska minska och medellivslängden ska öka för samtliga*. I uppföljningen av RUFS 2050 ska denna indikator följas upp för att belysa samtliga aspekter i det föreslagna delmålet.

Folkhälsokollen
Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) vid Stockholms läns landsting redovisar indikatorer på levnadsvanor, hälsa och levnadsförhållanden över tid uppdelat på kommuner och stadsdelar genom Folkhälsokollen.

[7] Livslängden i Sverige 2011–2015. Livslängdstabeller för riket och länen. Demografiska rapporter 2016:4. Statistiska centralbyrån.

LÄGET I EUROPA

Källa: Eurostat

Stockholmsregionen hade den näst högsta förväntade medellivslängden (82,7 år) av de jämförelseregionerna, medan Barcelona hade den högsta (83,4 år) och Berlin den lägsta (80,7 år). Det är ännu för tidigt att säga om den lilla minskning av medellivslängden som syns är en tillfällighet eller en trend. Medellivslängden i Stockholm har stannat av, medan Dublin och Helsingfors är de enda regionerna med en ökad medellivslängd. I övriga regioner har medellivslängden minskat.

Healthy Life Years
En ökning av medellivslängden innebär inte per automatik en förbättrad livskvalitet. Healthy Life Years är ett mått på antalet förväntade hälsosamma år en befolkning kan ha. Måttet baseras på en kombination av livslängdstabeller och självupplevd hälsa.

5 En ledande tillväxt- och kunskapsregion

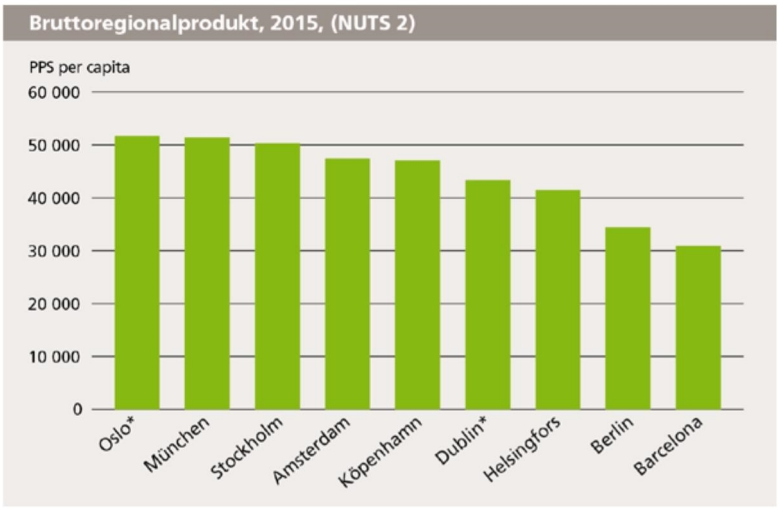
I detta kapitel följer vi regionens utveckling inom RUFS-målet *En ledande tillväxt- och kunskapsregion*. I tabellen redovisas en sammanfattande bild av utvecklingen utifrån de utvalda indikatorerna:

Rubrik	Indikator	Senaste utfall	Mätperiod	Trend
FoU	Stockholmsregionens FoU-investeringar som andel av BRP	3,8 %	2009–2015	→ ↗ →
Företagande	Antal nystartade företag per 1000 invånare	16,1	2009–2016	↗ ↗ ↗
Besöksnäring	Antal kommersiella övernattningar	12 731 382	2009–2016	↗ ↗ ↗
Kunskapsintensiv	Andel sysselsatta inom kunskapsintensiva yrken	50,1 %	2014–2015	→
Sysselsatta	Förändring antal sysselsatta personer	11,1 %	2009–2015	↗ ↗ ↗
Högre utbildning	Andelen sysselsatta med högre utbildning	49,8 %	2009–2015	↗ ↗ ↗
Gymnasium	Övergångsfrekvensen gymnasieskola – högskola, avgångselever läsår 2012/2013	49,9 %	2005/06 2012/13	↗ → →
Digitalt	Andel som har tillgång till bredband med minst 100 Mbit/sek.	90,3 % (hushåll) 85,6 % (arbetsställen)	2009–2016	↗ ↗ ↗
BRP (EU-jämförelse)	Bruttoregionalprodukt, NUTS 2	50 300 PPS per capita*)	2009–2016	② ⇩ ③
FoU (EU-jämförelse)	FoU-investeringar som andel av BRP, NUTS 2	3,9 %	2009–2013	④ ⇨ ④
Högre utbildning (EU-jämförelse)	Andel högskoleutbildade 25–64 år, NUTS 2	50,4 %	2009–2016	③ ⇨ ③

**) se förklaring på nästa sida*

5.1 Bruttoregionalprodukt

Läget i Europa

Källa: Eurostat
*2014 års värde

Bruttoregionalprodukt (BRP) är ett mått på den totala ekonomiska aktiviteten i en region under en tidsperiod, vanligen ett år. En hög BRP per capita är en indikation på en hög produktivitet i regionen. Det kan uttryckas som värdet av total konsumtion av varor och tjänster, bruttoinvesteringar samt export minus import. När BRP ökar är det en indikation på ekonomisk tillväxt i regionen. Stockholmsregionen har den tredje högsta bruttoregionalprodukten per capita i den europeiska jämförelsen. Stockholmsregionen har många företag med ett högt förädlingsvärde. Regionens BRP per capita har de senaste åren ökat från 43 400 (2009) till 50 300 (2015). För svensk del har BNP ökat med i genomsnitt drygt 2 procent per år sett från 1970 fram till idag. Under denna period har dock Sverige upplevt flera lågkonjunkturer. Åren efter finanskrisen hade Sverige en svag utveckling av BNP per capita men tillväxten blev starkare under 2015[8].

RUFS
För att driva ett regionalt tillväxtarbete ska en regional utvecklingsstrategi tas fram i varje region. I Stockholmsregionen har Länsstyrelsen för närvarande det regionala tillväxtansvaret. RUFS 2010 är även regionens regionala utvecklingsstrategi och därmed vägledande för regionens aktörer i det regionala tillväxtarbetet.

5.2 FoU

I Sverige bedrivs merparten av den totala FoU-verksamheten i de tre storstadsregionerna Stockholm, Västra Götaland och Skåne, varav Stockholmsregionen har de största FoU-investeringarna. De regioner som har de högsta FoU-investeringarna har både större lärosäten och högre antal stora (globala) företag.

Källa: Statistiska centralbyrån

Mellan år 2009 och 2016 ökade FoU-investeringarna som andel av BRP med sex procent i Stockholmsregionen. Den långsiktiga tillväxttakten beror på produktivitetsutvecklingen. Investeringar i FoU bidrar till produktivitetsutveckling genom att nya och mer effektiva sätt att kombinera arbetskraft och kapital utvecklas.[9] Investeringarna i FoU i Stockholmsregionen

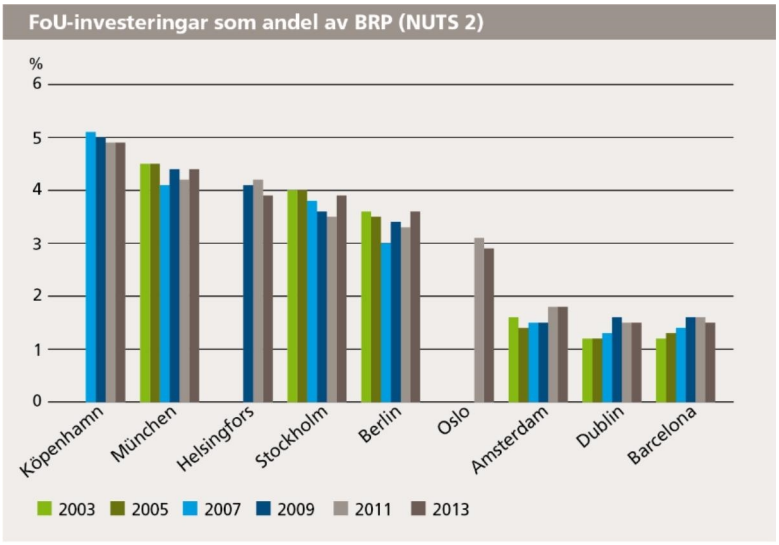
[8] I tabellen används för Dublin och Oslo utfallet för 2014.
*) PPS (*power purchasing standard*) är en artificiell valuta för att jämföra ländernas BNP.
[9] källa: www.konj.se (Konjunkturinstitutet), *Tillväxt- och sysselsättningseffekter av infrastrukturinvesteringar, FoU och utbildning - En litteraturöversikt (2013)*

låg över 3,5 procent av BRP i genomsnitt under perioden 2007–2015. Investeringarna har återhämtat sig från nedgången som skedde åren efter finanskrisen. Det var främst företagssektorn, som står för drygt 70 procent av investeringarna i FoU, som minskade investeringarna under perioden 2009–2011. Det är således positivt att de privata FoU-investeringarna har återhämtat sig, eftersom de står för en betydande del av länets samlade investeringar i FoU. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *privata och offentliga investeringar i forskning och utveckling (FoU) ska uppgå till minst 4,5 procent av bruttoregionalprodukten*. Indikatorn visar att utvecklingen går i rätt riktning men behöver öka ytterligare för att uppnå det föreslagna delmålet till år 2030.

Hagastaden
Utvecklingen av Hagastaden syftar till att skapa ett världsledande nav inom life science. Utvecklingen av Hagastaden drivs genom ett brett samarbete mellan olika aktörer som till exempel Akademiska Hus, Karolinska Institutet, Karolinska Universitetssjukhuset, Locum, Nya Karolinska Solna, Solna stad, Stockholms stad, Stockholm Science City och Trafikverket.

Läget i Europa

Jämfört med år 2009 då Stockholmsregionen låg på fjärde plats vad gäller FoU som andel av BRP (3,6 procent), har regionens investeringar i FoU ökat. Regionens position har förbättrats och år 2013 och delade Stockholmsregionen en tredjeplats tillsammans med Helsingforsregionen, med 3,9 procent av BRP. Enligt EU:s 2020-strategi ska FoU-investeringar som andel av BRP uppgå till minst 3 procent. FoU-investeringarna i Stockholmsregionen har under en längre tid uppfyllt detta mål.

Källa: Eurostat

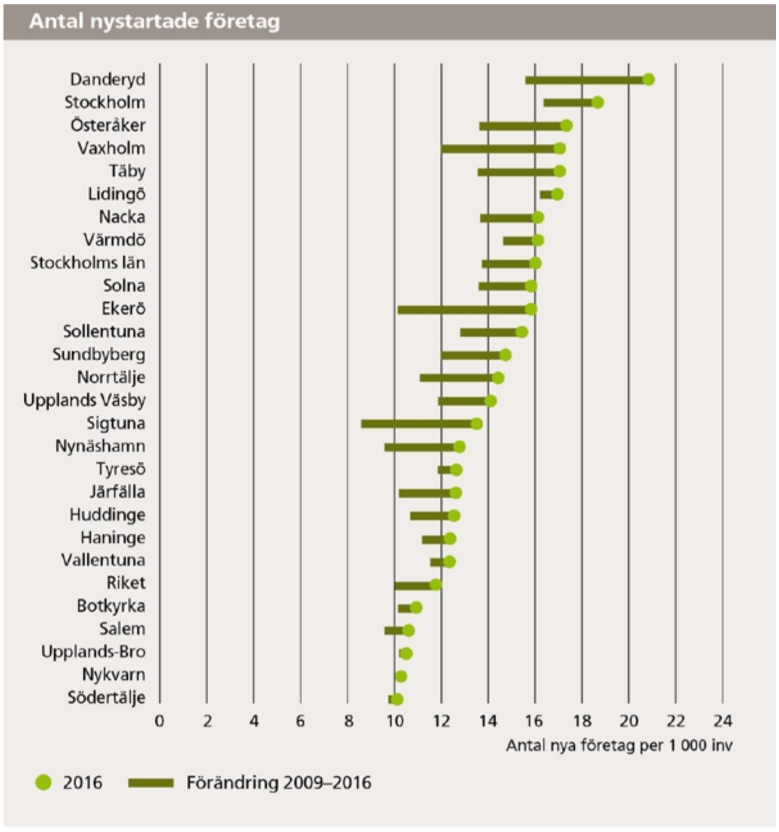
EU:s forskningsprogram Horizon 2020 syftar bland annat till att höja nivån på FoU-investeringar. Antalet projekt inom Stockholmsregionen som har fått medel beviljade inom ramen för Horizon 2020 uppgår till nästan 600 stycken vilket är 40 procent av det totala antalet forskningsprojekt i Sverige

med stöd av programmet[10]. Stockholmsregionen är en kunskapsregion och gynnas av en hög och stigande FoU-investeringsgrad, både i relativa och absoluta tal. Bland regionerna med en investeringsnivå över 3,5 procent av BRP utgör investeringar inom den privata sektorn (exkl. universitets- och högskolesektorn) omkring 70 procent av de totala investeringarna i FoU.

Horizon 2020
EU-kommissionens ramprogram Horizon 2020 är världens största ramprogram för forskning och innovation. EU-programmet har tre huvudinriktningar och omfattar drygt 80 miljarder euro.

5.3 Företagande

Antalet nystartade företag per 1 000 invånare 16 – 64 år har i Stockholmsregionen ökat sedan 2008. Siffran uppgick 2016 till 16,1, vilket är mycket högt jämfört med riket där endast 11,8 företag per 1000 invånare startades.

Källa: Tillväxtanalys

Antalet nystartade företag skiljer sig mellan regionens kommuner, vilket diagrammet visar. De flesta av länets kommuner ligger dock över riksgenomsnittet. Nyföretagandet har legat på en hög nivå under hela perioden efter den internationella finanskrisen. I näringslivet är tjänstesektorn den bransch som tillsammans med utbildning, vård och omsorg har vuxit mest under 2000-talet. Tillverkningsindustrin är den bransch som har minskat mest under samma period. Detta mått visar dock inte hur många företag

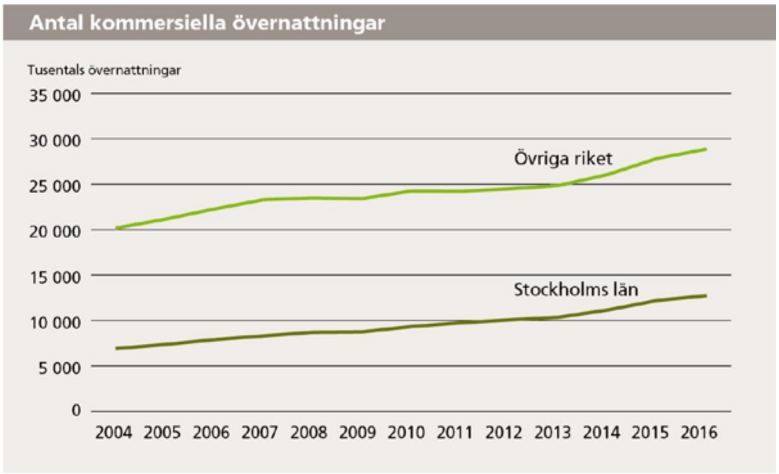
[10] källa: www.vinnova.se, *Årsbok 2016 – Svenskt deltagande i europeiska program för forskning och innovation*

som överlever eller inom vilken bransch som företagen startas. För att Stockholmsregionen fortsättningsvis ska vara en dynamisk och innovativ region ska det också finnas förutsättningar för att befintliga företag ska kunna växa. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits *att antalet nystartade företag ska öka till 18 per 1000 invånare år 2030*. Indikatorn visar att utvecklingen går i rätt riktning för att kunna uppnå det föreslagna delmålet till år 2030.

Almi Företagspartner Stockholm Sörmland
Landstinget medfinansierar Almi företagspartner Stockholm-Sörmland. Almi har i uppdrag att utveckla och finansiera små och medelstora företag och därigenom bidra till hållbar tillväxt. Almi Företagspartner är en viktig aktör i arbetet med företagande i regionen.

5.4 Besöksnäring

År 2016 hade Stockholmsregionen 12,7 miljoner kommersiella övernattningar. Det innebär en ökning på drygt 5,8 miljoner eller drygt 84 procent sedan 2004.

Källa: Statistiska centralbyrån

Stockholmsregionens andel av landets totala antal kommersiella övernattningar har ökat stadigt, från 25,5 procent år 2004 till 30,6 procent år 2016. År 2016 spenderade utländska turister cirka 119 miljarder kronor i Sverige, och 168 900 personer arbetade i yrken som är relaterade till turism[11]. Turismens andel av Sveriges BNP har sedan år 2000 pendlat mellan 2,6 och 2,8 procent[12]. Stockholmsregionens totala intäkter för kommersiella övernattningar var cirka 7,7 mdkr för år 2015. Besöksnäringen bedöms dessutom bidra till att minska ungdomsarbetslösheten eftersom ungdomar får sina första jobb inom besöksnäringen.

Visit Stockholm
Visit Stockholm är Stockholms stads officiella turistorganisation som arbetar med internationell marknadsföring och utveckling av Stockholm som besöksdestination under varumärket Stockholm – The Capital of Scandinavia.

Läget i Europa

År 2016 arrangerades 101 internationella kongresser i Stockholmsregionen, en liten minskning jämfört med 2009 då 102 kongresser anordnades. Av de jämförda regionerna var det år 2016 fem regioner som arrangerade fler

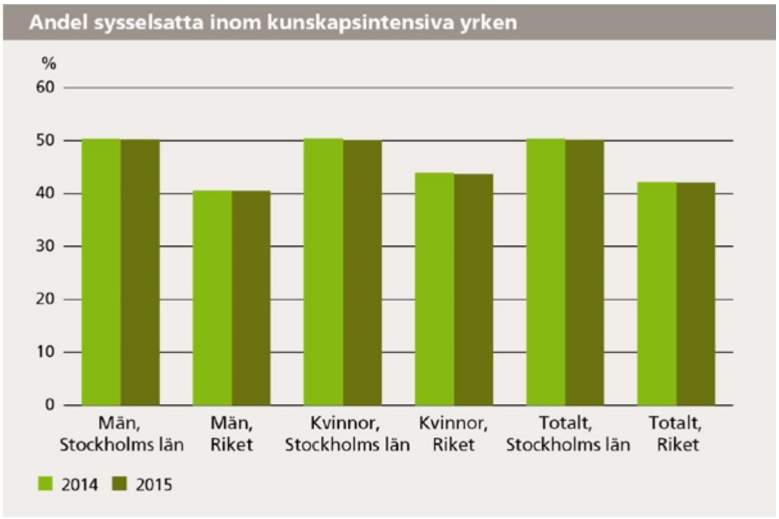
[11] källa: corporate.visitsweden.com
[12] källa: www.tillvaxtverket.se, *Fakta om svensk turism 2015*

kongresser: Barcelona (181), Berlin (176), Amsterdam (144), Dublin (118) och Köpenhamn (115). Noterbart är att Dublin under perioden 2009 – 2016 har mer än fördubblat antalet internationella kongresser. Internationella kongresser sätter Stockholmsregionen på kartan och ger intäkter och arbetstillfällen till regionen. Stockholmsmässans besökare, utställare och arrangörer bidrar årligen med cirka 3–4 miljarder kronor till näringslivet i Stockholmsregionen och 2 000 arbetstillfällen[13].

Connect Sweden
Connect Sweden är ett samverkansprojekt etablerat 2013 som arbetar för att stärka Sveriges internationella flygförbindelser. Projektet stödjs av representanter från det svenska näringslivet, Stockholms Stad, Länsstyrelsen, Stockholms läns landsting, Swedavia samt flera andra nationella och regionala organisationer.

5.5 Kunskapsintensiv

Stockholm har en kunskapsintensiv arbetsmarknad med en stor andel av arbetskraften sysselsatt i kunskapsintensiva yrken.[14] Under 2015 uppgick antalet sysselsatta i kunskapsintensiva yrken till 50,1 procent.

Källa: Statistiska centralbyrån

Det finns inga större skillnader mellan kvinnor och män. Utfallsperiodens längd innebär att det inte går att uttala sig om en trendmässig utveckling. I riket är drygt 42 procent sysselsatta inom kunskapsintensiva yrken. Studien *Strukturomvandlingens geografi i Stockholmsregionen – vad växer var?*[15] visar på två tydliga trender, konsument- och kontorstjänster dominerar och ökar i Stockholmsregionen och centraliseringen har förstärkts sedan år 2000. De kunskapsintensiva verksamheterna söker sig till täta och differentierade urbana miljöer. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *andelen sysselsatta med högre utbildning, respektive sysselsatta inom kunskapsintensiva yrken ska vara minst 55 procent för både kvinnor och*

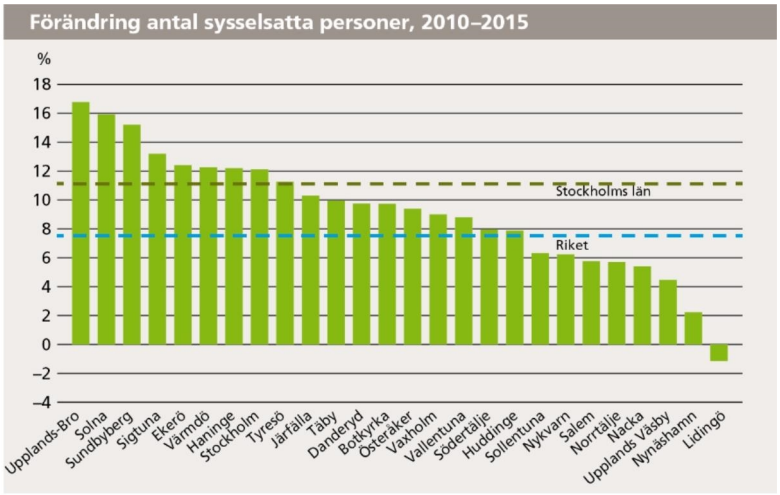
Regionalfondsprojekt Tillväxt och internationalisering
STING (Stockholm Innovation and Growth) är ett exempel på en företagsinkubator som har nått stora framgångar när det gäller att stödja företag att nå nya marknader. Sedan 2016 driver STING projektet *Tillväxt och internationalisering* som syftar till att stödja befintliga små och medelstora företag att växa genom internationalisering.

[13] källa: www.stockholmsmassan.se, *Årsredovisning 2016*
[14] Kunskapsintensiva yrken definieras som yrken med krav på eftergymnasial utbildning. Kategoriseringen avser SSYK12-kod 111 – 352
[15] källa: www.rufs.se, *Strukturomvandlingens geografi i Stockholms län, Vad växer var?*

män. Indikatorn visar att utvecklingen går i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet.

5.6 Sysselsatta

Mellan år 2010 och 2015 har antalet sysselsatta utvecklats i positiv riktning i alla länets kommuner förutom Lidingö. Arbetsmarknaden i Stockholmsregionen växte under perioden med 11,1 procent. Motsvarande siffra för riket var 7,6 procent. Inom regionen finns dock skillnader, vilket diagrammet visar.

Källa: Statistiska centralbyrån

Antalet sysselsatta har procentuellt sett förändrats mest i Ekerö, Värmdö och Stockholm. Utvecklingen av antalet sysselsatta har varit svagare i Lidingö, Nynäshamn och Upplands Väsby. I rapporten *Strukturomvandling i Stockholmsregionen* konstateras att den största sysselsättningstillväxten under perioden 2000–2014 har skett i mittkommunerna[16]. För en hållbar tillväxt i regionen är det viktigt att sysselsättningen blir mer jämnt fördelad. Enligt framskrivningarnas basalternativ kommer sysselsättningen att öka med 600 000 personer fram till år 2050, vilket är en ökning med mer än 50 procent.

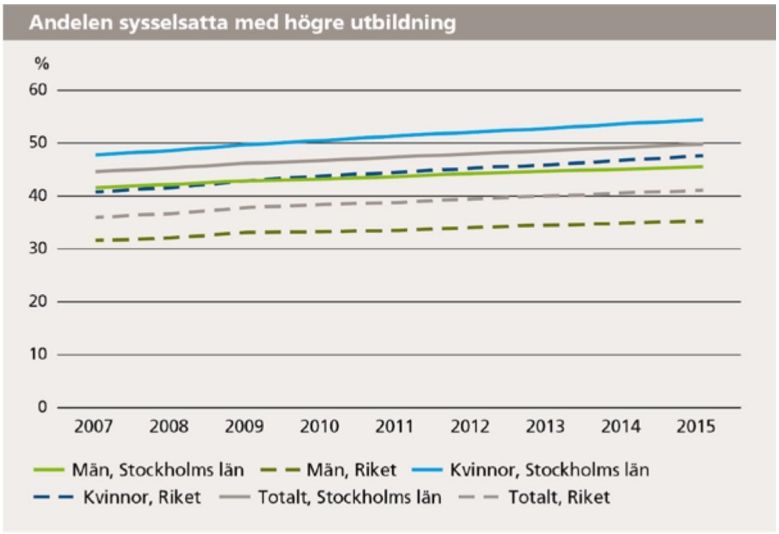
Sysselsättning genom offentlig upphandling
Upphandlingsmyndigheten bedriver det EU-finansierade projektet *Sysselsättning genom offentlig upphandling*, med syfte att få fler upphandlande myndigheter att använda sig av sysselsättningskrav i sina upphandlingar. Målsättningen är att fler individer som idag har svårt att komma in på arbetsmarknaden, särskilt nyanlända, ska erbjudas en anställning eller praktikplats i offentligt upphandlade kontrakt.

5.7 Högre utbildning

En hög andel sysselsatta i kunskapsintensiva yrken korresponderar mot att en hög andel av de sysselsatta har en högre utbildning. Kvinnor har under en längre tid haft en högre genomsnittlig utbildningsnivå än män, både i Stockholmsregionen och i riket. Skillnaden i utbildningsnivå mellan män och kvinnor har dessutom ökat över tid. Rapporten *Kompetensförsörjning i*

[16] källa: www.rufs.se, *Strukturomvandlingens geografi i Stockholms län, Vad växer var?*

Stockholmsregionen 2050[17] tar upp framtida arbetskrafts- och kompetensbehov, rekryteringsbehov per yrke och tillgång samt utbud och efterfrågan på högutbildade.

Källa: Statistiska centralbyrån

Sysselsättningen drivs delvis av den demografiska utvecklingen, vilket exempelvis betyder att utbildning samt vård och omsorg tillhör de branscher som växer mest. Företagstjänster och finansiell verksamhet förväntas också växa kraftigt. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *andelen sysselsatta med högre utbildning, respektive sysselsatta inom kunskapsintensiva yrken ska vara minst 55 procent för både kvinnor och män*. Indikatorn visar att utvecklingen går i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet och att andel sysselsatta kvinnor med högre utbildning med 54,4 procent nästan har uppnått delmålet.

Socialfondsprojekt DigIT
Hela Stockholmsregionen är i behov av arbetskraft med rätt kompetens, för den snabba digitala utvecklingen. DigIT är ett socialfondsprojekt kring digital kompetensutveckling för medarbetare och chefer inom äldreomsorg och funktionshinderomsorg.

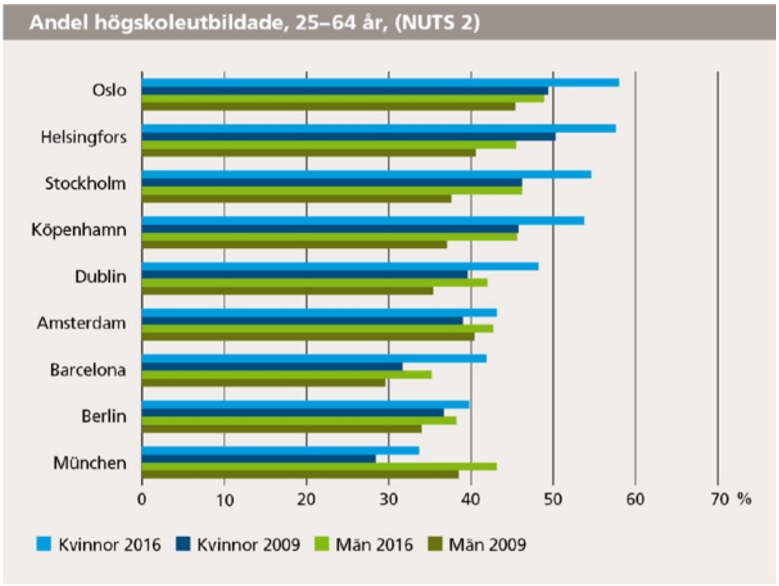
Läget i Europa

En hög andel högskoleutbildade ökar en regions attraktionskraft och är en viktig förutsättning för att företag och organisationer ska stanna kvar i eller välja att etablera sig i en region. I Stockholmsregionen var 50,4 procent av 25–64-åringarna högutbildade år 2014, som diagrammet på nästa sida visar. Två regioner, Helsingfors och Oslo, har en högre andel högskoleutbildade invånare. Andelen högutbildade kvinnor i regionen är högre än andelen högutbildade män. Sedan 2009 är Stockholm en av de regioner som har haft störst ökning av andelen högutbildade, drygt 20 procent. Betydelsen av att ha en hög andel högskoleutbildade kommer sannolikt även fortsättningsvis vara en faktor för Stockholmsregionens attraktivitet.

Kompetensplattform Stockholms
Kompetensplattform Stockholm drivs av länsstyrelsen och syftar till att underlätta kunskapsutveckling, kompetensförsörjning och innovationsförmåga i Stockholmsregionen. Det handlar bland annat om att tidigt identifiera globala trender och utmaningar, skapa strategiska beslutsunderlag för företag, politiker och universitet samt bidra till en hållbar kunskapspolitik för regionen.

[17] källa: www.rufs.se, *Kompetensförsörjning i Stockholms län 2050*

Med många kunskapsintensiva företag inom en rad olika branscher kommer en ökad andel högskoleutbildade vara avgörande för konkurrenskraft och tillväxt i Stockholmsregionen.

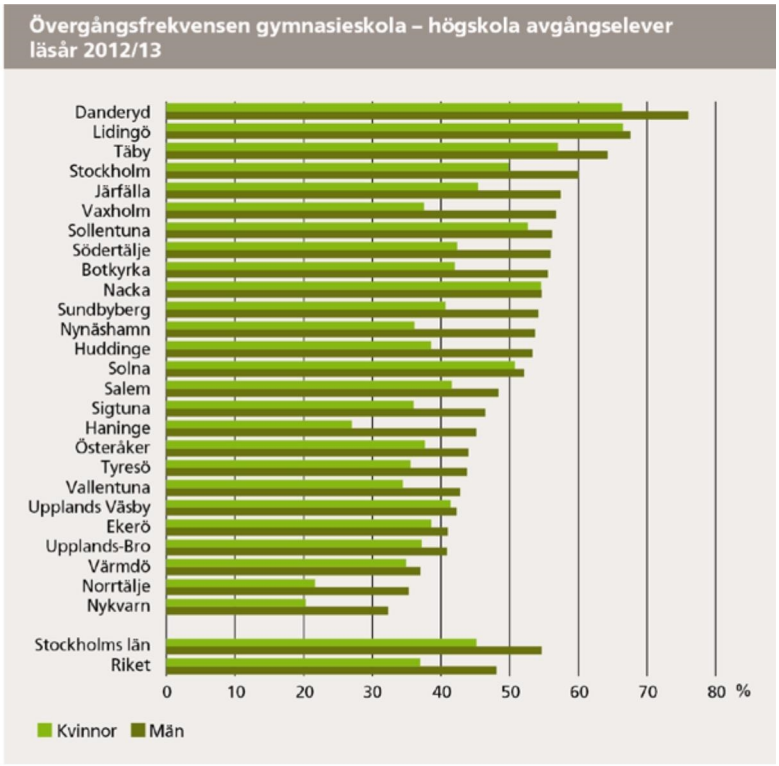
Källa: Eurostat

5.8 Gymnasium

Fler ungdomar i Stockholmsregionen går vidare till högre studier jämfört med genomsnittet för riket. Det är dock färre män än kvinnor som studerar vidare och skillnaden har inte minskat under det senaste decenniet. Läsåret 2015/2016 var andelen ungdomar som påbörjat högre utbildning inom tre år efter slutförd gymnasieutbildning 49,9 procent i Stockholmsregionen medan motsvarande siffra för riket var 42,5 procent, som diagrammet på nästa sida visar. I Stockholmsregionen minskade övergångsfrekvensen något jämfört med föregående år, medan den ökade något i riket. Inom Stockholmsregionen finns betydande skillnader mellan kommuner, till exempel var för det läsåret 2015/2016 endast 26,1 procent som gick vidare till högre studier inom tre år från avslutad gymnasieutbildning i Nykvarn, medan motsvarande siffra i Danderyd var 71,3 procent. I Universitets och högskolerådets (UHR) arbete med breddad rekrytering har rapporterna *Kan excellenser uppnås i homogena studentgrupper?*[18] och *Utbildning går i arv*[19] tagits fram. Den sistnämnda rapporten visar på att föräldrarnas utbildningsbakgrund spelar stor roll för barnens studieval. UHR lämnade ett flertal rekommendationer till hur en breddad rekrytering ska kunna uppnås på sikt.

Gemensam gymnasieregion
Storsthlm samverkar med länets kommuner för ett gemensamt gymnasieutbud i Stockholmsregionen. Syftet är att förbättra balansen mellan utbud och efterfrågan, och att identifiera strategiskt viktiga utbildningar för regionen. Ett annat viktigt mål är att se till att fler fullföljer sin gymnasieutbildning inom tre år.

[18] källa: www.uhr.se, *Kan excellens uppnås i homogena studentgrupper?*
[19] källa: www.uhr.se, *Inställning till högre utbildning bland svenska folket, rapport 2017:3*

Källa: Statistiska centralbyrån

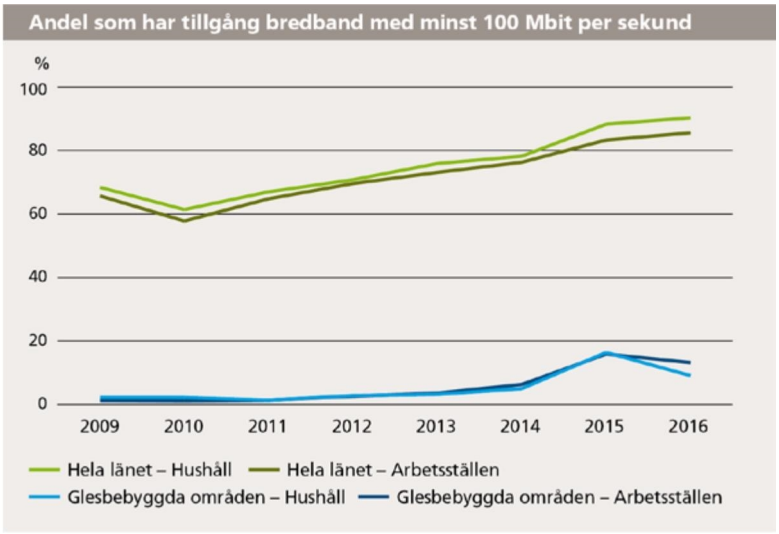
5.9 Universitet

Att ha välrenommerade universitet och högskolor är viktigt för en kunskapsregion. När lärosätena placeras på erkända rankinglistor synliggörs både lärosäten och Stockholmsregionen i ett internationellt perspektiv. På The Times Higher Education World University Rankings 2016–2017 återfinns Karolinska Institutet på plats 28. Det är en förbättring i jämförelse med år 2011–2012 då placeringen var plats 32. Det är bara sju europeiska universitet som rankas högre än Karolinska Institutet. På listan för 2016–2017 finns även Stockholms universitet med, på plats 144. På listan Academic Ranking of World University som Shanghai Jiao Tong University publicerar varje år finns Karolinska Institutet år 2016 på plats 44 och Stockholms universitet på plats 74. Uppsala universitet finns också med på de båda rankinglistorna, på plats 93 respektive 60. I USA och Storbritannien har rankingar av universitet och högskolor funnits länge. I och med de internationella rankingarna som nu sker jämförs alla världens universitet och högskolor med varandra och det är lättare för studenter och forskare att få information om de olika universiteten/högskolorna i olika delar av världen.

5.10 Digitalt

Stockholmsregionen har en väl utbyggd bredbandsinfrastruktur, men det finns stora skillnader mellan länets tättbebyggda och glesbebyggda områ-

den vad gäller tillgången till snabbt bredband (100 Mbit/s eller mer). Andelen hushåll och arbetsställen som har tillgång till snabbt bredband har ökat under 2010-talet, med ca 30 procentenheter.

Källa: Post- och telestyrelsen

Andelen hushåll och arbetsplatser med tillgång till snabbt bredband i länets glesbebyggda områden har ökat de senaste åren, men befinner sig alltjämt på en låg nivå (9–13 procent) i jämförelse med resten av länet[20]. En ökad tillgång till bredband har en positiv effekt på regional tillväxt och även en positiv effekt på lokala ekonomier. Vad gäller lokala ekonomier varierar dock effekten mellan olika typer av företag, anställda och områden[21]. Det finns en koppling mellan it-användning och innovation. Företag som har en fokus på innovationsverksamhet är bättre på att använda sig av ny teknik än andra företag. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *samtliga invånare, företagare och offentlig sektor ska ha tillgång till fast och mobil bredbandsuppkoppling med höga överföringshastigheter*. För att år 2030 kunna uppnå det föreslagna delmålet behöver regionen försätta kraftsamla inom detta område.

En digital agenda för Stockholms län
Storsthlm har tillsammans med länsstyrelsen och landstinget tagit fram en digital agenda. Syftet med den digitala agendan är att ge strategisk vägledning kring prioriteringar för regionens offentliga aktörer.

[20] Andelen arbetsställen och hushåll med tillgång till snabbt bredband i glesbebyggda områden minskar mellan 2015 och 2016. Det beror på att SCB:s glesbyggdsindelning uppdateras var femte år. I det här fallet kan man tänka sig att enheter som tidigare bedömdes tillhöra glesbebyggda områden tilldelas status om att tillhöra tätbebyggt område.
[21] källa: www.pts.se, *Nyttoeffekter av bredband – hur påverkar bredband regional tillväxt, PTS (2015)*

6 En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

I detta kapitel följer vi regionens utveckling inom RUFS-målet *En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp*. I tabellen redovisas en sammanfattande bild av utvecklingen utifrån de utvalda indikatorerna:

Rubrik	Indikatorer	Senaste utfall	Mätperiod	Trend
Växthusgaser	Stockholmsregionens utsläpp av växthusgaser	2,7 ton/capita	2009–2014	↘↘→
Utsläpp, transport	Transportsektorns utsläpp av växthusgaser i Stockholmsregionen	2 623 000 ton	2010–2015	↘↘→
Energi	Stockholmsregionens energianvändning	49,3 TWh	2010–2014	↘↘↘
Förnybar energi	Andel förnybar energi av Sveriges energiförbrukning	53,9 %	2009–2015	↗↗↗
Avfall	Insamlat hushållsavfall i Stockholmsregionen	471 kg /invånare	2011–2016	→→→
Återvinning	Materialåtervinning i Stockholmsregionen, andel av hushållsavfall	35 %	2010–2016	↗↗↗
Resor	Färdmedelsfördelning i Stockholmsregionen	59 % gång, cykel och kollektiv	2015	ingen tidserie
Bilinnehav	Utveckling personbilsinnehav	402 bilar/ 1000 invånare	2009–2017	→→↗
Växthusgaser (EU-jämförelse)	Utsläpp av växthusgaser, Sverige	5,7 ton/capita	2009–2015	①⇨❶
Förnybar energi (EU-jämförelse)	Andel förnybar energi av den totala energiförbrukningen, Sverige	53,9 %	2009–2015	②⇨❷

6.1 Växthusgaser

Det regionala delmålet från RUFS 2010 för minskning av klimatgasutsläpp per capita till år 2020, max 3,4 ton CO_2ekv/capita och år, har redan uppnåtts, som diagrammet visar.

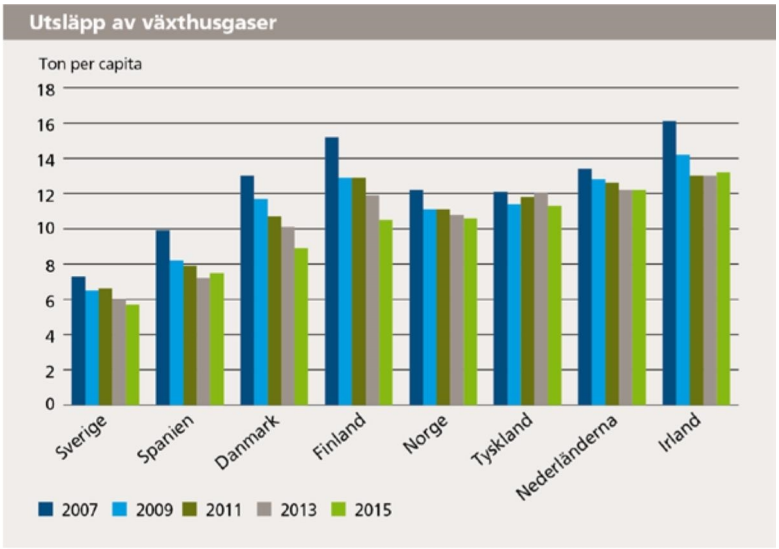

Källa: Sweco Energuide

År 2014 var utsläppen per capita 2,7 ton. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *de direkta utsläppen av växthusgaser ska vara mindre än 1,5 ton per invånare*. Det har varit en mycket snabbare utveckling än väntat, vilket delvis beror på att energianvändningen i Stockholmsregionen har minskat under perioden 2006–2014. Till största del beror det dock på att klimatgasutsläppen från elanvändning beräknas som nordisk medelelmix[22], vilket innehåller betydligt mindre fossilbränsle år 2014 jämfört med 2006. En annan faktor är att fossila energibärare har fasats ut från de olika uppvärmningssystemen i länet. I synnerhet fjärrvärmebranschens stora omställning från olja och kol till förnybar och återvunnen energi bör framhävas i detta sammanhang. En ytterligare bidragande faktor är att utsläppen har sänkts per capita trots befolkningstillväxten. Därmed fortsätter Stockholmsregionens invånare vara ungefär dubbelt så utsläppseffektiva (direkta utsläpp), jämfört med landet i övrigt.

Fjärrvärmens omställning till förnybar och återvunnen energi
Länets cirka 13 TWh fjärrvärmeproduktion sker idag nästan utan insats av olja eller kol. Övergången till förnybar och återvunnen energi har nästan fullbordats hos alla fjärrvärmebolag i länet. Detta är ett viktigt bidrag till länets klimatomställning och uppmärksammas även internationellt.

Läget i Europa

Källa: Eurostat

De siffror som är tillgängliga och kan användas för europeiska jämförelser har tagits fram per land och inte per region. Vid en jämförelse med de övriga länderna som de aktuella storstadsregionerna ligger i hade Sverige år 2014 det lägsta koldioxidutsläppet (5,6 ton per år och invånare) jämfört med Irland som hade det högsta (12,6 ton per år och invånare). Sverige visar att tillväxt och minskade utsläpp går att förena. Sedan år 2010 har Sveriges koldioxidutsläpp minskat med

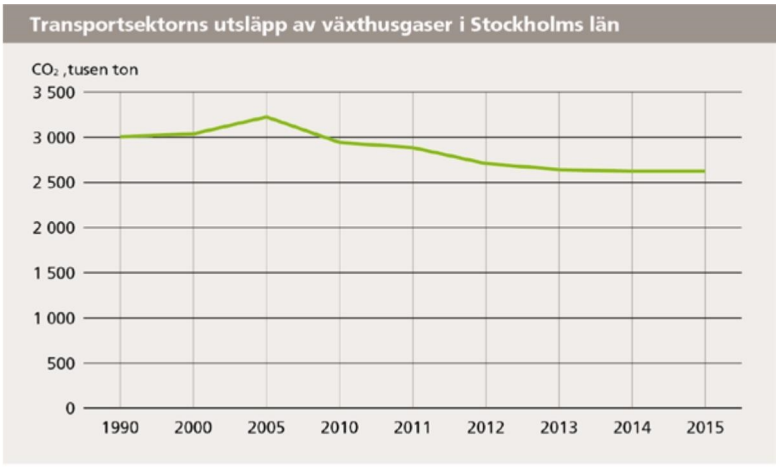
Decoupling tillväxt och växthusgasutsläpp
Kombinationen tillväxt och utsläppsminskningar gör Sverige till ett förgångsexempel. Även om Sverige står för bara 0,2 procent av de globala utsläppen är Sverige ett viktigt exempel i ett globalt sammanhang.

[22] I nordisk medelelmix är all elproduktion i de nordiska länderna som har en gemensam elmarknad medräknad. Dessa är Danmark, Norge, Finland och Sverige. Den nordiska medelelmixen har ett större inslag av fossila bränslen än den Svenska elmixen separat.

23 procent. Trots att Sverige och Stockholmsregionen har förhållandevis låga utsläpp i en europeisk jämförelse krävs ett fortsatt arbete för att nå de uppsatta nationella och regionala klimatmålen.

6.2 Utsläpp, transport

Transportsektorn producerar den största mängden utsläpp (cirka 2,6 miljoner ton) i länet vilket är drygt 40 procent av de totala direkta utsläppen. Sektorns CO_2-utsläpp har minskat med cirka 11 procent från år 2010 till 2014.

Källa: Nationella emissionsdatabasen

Minskade energianvändning och en ökad användning av biodrivmedel är den främsta orsaken till denna utveckling. Trenden är densamma som på nationell nivå. Även om det pågår en elektrifiering av transportsektorn har detta ännu inte slagit igenom i statistiken. I riket har sektorns elanvändning minskat från cirka 2,8 TWh (2012) till 2,6 TWh (2014). Under 2016 års första sju månader uppgick andelen laddbara fordon till 5,1 procent av nybilsregistreringen[23] i regionen (snittet för landet uppgick till 3,2 procent).

Länets kollektivtrafik (SL) drivs nästan fossilfritt
När det gäller utsläpp är SL:s kollektivtrafik nästan fri från fossila drivmedel idag. Koldioxidutsläpp finns enbart kvar inom den kollektiva sjötrafiken (cirka 0,02 miljoner ton/år).

6.3 Utsläpp, konsumtion

Växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv syftar till att fånga de utsläpp som sker över hela jorden till följd av svensk konsumtion. Utsläppen har sedan början av 1990-talet legat på en nästan konstant nivå på 12 ton per invånare. Under samma tid har landet haft en relativt hög tillväxt. Från år 2010 till 2014 har utsläppen minskat från 12,1 ton per capita till 10,7 ton per capita. Utsläppen från de omfattande nyetableringarna av infrastruktur och byggnader kan ytterligare sänkas genom bättre materialval och medvetna upphandlingskrav. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har det föreslagits ett delmål att *utsläppen av växthusgaser ur ett*

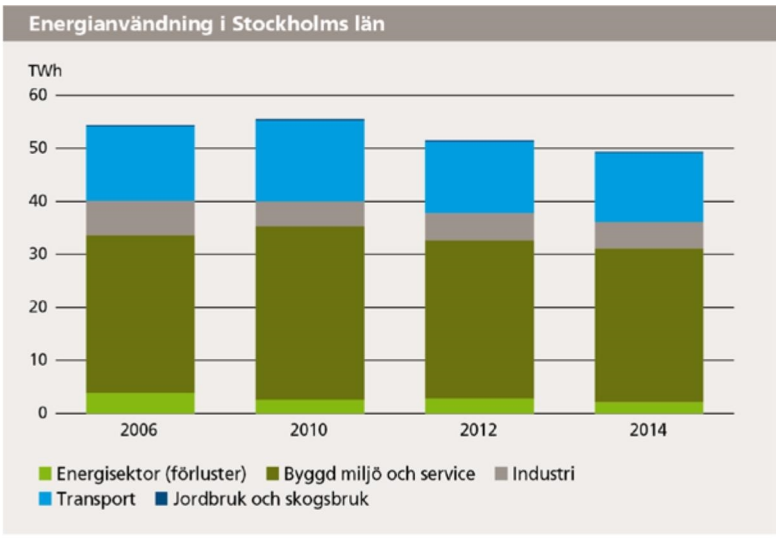
Minskad klimatpåverkan från byggprocessen
Landstinget investerar i många och stora ny- och ombyggnationer just nu och därför är begränsad klimatpåverkan i byggprocesser och ökad materialåtervinning i bygg- och anläggningsprojekt nya mål i landstingets Miljöprogram 2017–2021.

[23] källa: www.bilsweden.se

konsumtionsperspektiv ska halveras. Vid uppföljningen av RUFS 2050 kommer det föreslagna delmålet att följas upp i tid.

6.4 Energi

Den totala energianvändningen i regionen[24] har minskat under perioden 2006–2014. Detta ligger i linje med den energieffektivisering per BNP som eftersträvas i RUFS 2010, dvs. en minskning på 20 procent mellan 2008 och 2020. Inom bebyggelsesektorn sjunker energianvändningen trots att fastighetsytan har ökat. Detta kan bero på ökad effektivitet, men det finns även en variation till följd av att vintrarna kan vara olika kalla.

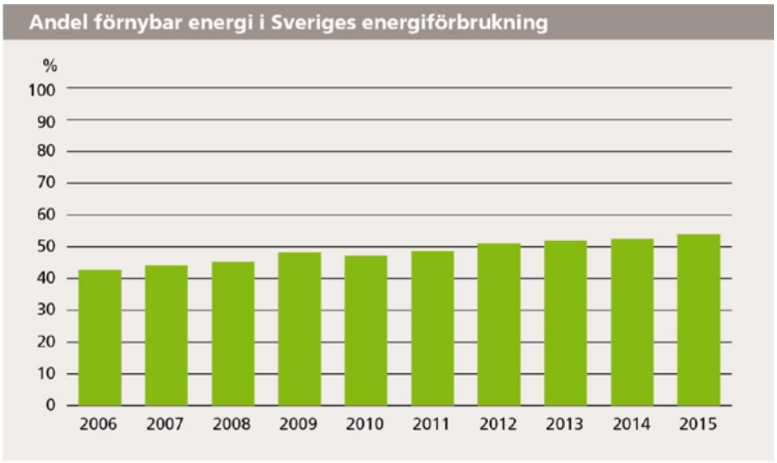
Källa: Sweco Energuide

Transporternas energianvändning har fortsatt minskat, vilket delvis beror på en fortsatt lägre snittförbrukning hos nyregistrerade bilar. Transporternas totala energianvändning har minskat sedan år2012, vilket har varit ett trendbrott som har hållit i sig. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *den totala energianvändningen i Stockholmsregionen ska uppgå till högst 40 TWh*. Indikatorn visar att utvecklingen går i rätt riktning för att kunna uppnå det föreslagna delmålet till år 2030.

6.5 Förnybar energi

Enligt FN:s globala mål (Agenda 2030) ska andelen förnybar energi av den totala energiförbrukningen öka väsentligt. I Sverige uppgår andelen förnybar energi av den totala energiförbrukningen till nästan 54 procent. Det är en positiv utveckling på över 11 procentenheter jämfört med 2006.

[24] Detta är baserat på SCB:s regionala statistik, med komplettering baserat på tidigare års värden. Luckor för år 2014 fanns för: Vindkraft – kompletterades med värde från Holmen energi. Flytande (förnybara) inom sektorn Transporter – 2013 års uppgift har använts. Fast (förnybara) inom sektorn Industri och byggverksamhet – samma andel av den totala energianvändningen i sektorn som år 2011 användes. Fast (icke förnybara) i sektorn Industri och byggverksamhet – antas vara försumbart.

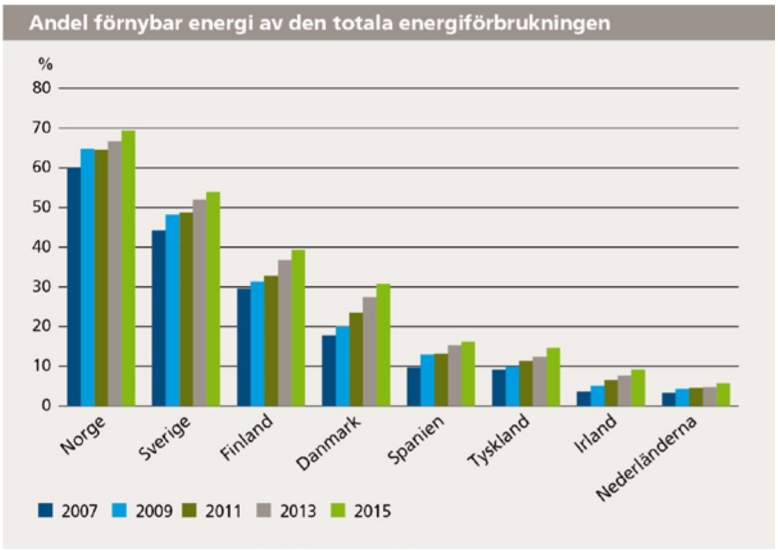

Källa: Eurostat

Utvecklingen för att öka andelen förnybar energi sker redan i regionen, i form av till exempel investeringar i enskilda fastigheter för solceller, industriella satsningar på biodrivmedel och bioeldad fjärrvärme samt frikyla från vattendrag. Regionens största kostnadsfria energikälla är frikyla från sjöar och Östersjön. Regionens elproduktion från vindkraft har ökat markant de senaste åren. Detsamma gäller för lokalt producerade biobränslen och lokalt använd solenergi. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagit att *andelen förnybar energi ska vara minst 75 procent*. Indikatorn visar att utvecklingen går i rätt riktning för att kunna uppnå det föreslagna delmålet till år 2030.

Frikyla till länets fastigheter
Fjärrkyla produceras storskaligt vid olika platser i länet. Ett exempel är Rostens värmepumpsanläggning (Fortum) där det kalla vattnet i Lilla Värtan används och blir till s.k. frikyla. Kylan distribueras i ett separat system ut till byggnader i centrala Stockholm.

LÄGET I EUROPA

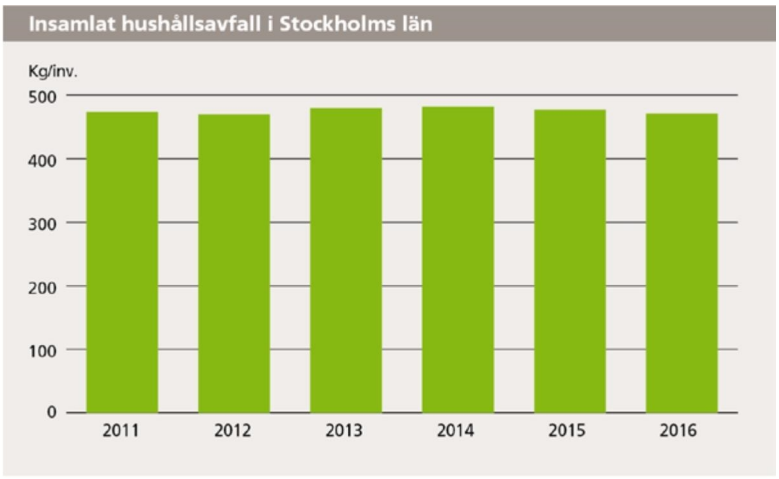
Källa: Eurostat

Om vi jämför Sverige med de länder där jämförelseregionerna ligger finns det stora skillnader vad gäller andelen förnybar energi i förhållande till respektive länders totala energiförbrukning. Andelen förnybar energi av den

totala energiförbrukningen har dock ökat i samtliga länder sedan år 2007. Som diagrammet på nästa sida visar har Norge den högsta andelen förnybar energi. Sverige har under perioden 2007 – 2015 legat på andra plats. Det är främst de nordiska länderna som visar den högsta andelen förnybar energi.

6.6 Avfall

Regionens kommuners insamlade hushållsavfall har i genomsnitt legat mellan 470 och 480 kg per person och år under perioden 2011–2016. De totala avfallsmängderna har dock ökat med den ekonomiska tillväxten.

Källa: Sveriges kommuner och landsting

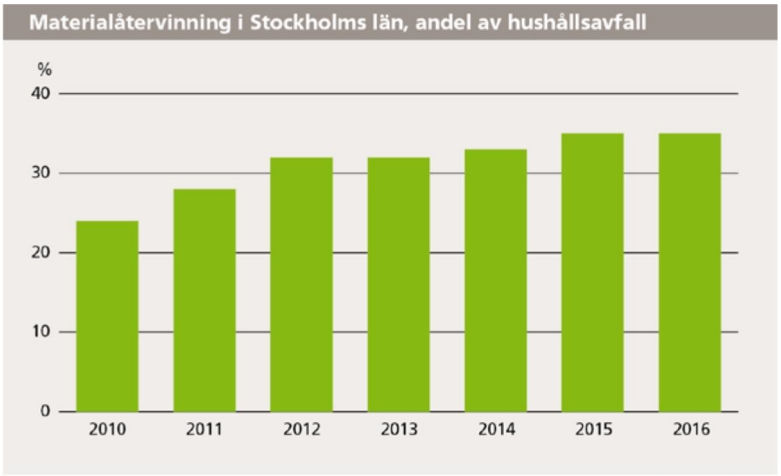
Idag kan hushållsavfallet i sin helhet ses som en resurs. En del av matavfallet rötas och rötresten återförs till jordbruket, medan resterande del av hushållsavfallet utgör bränsle för fjärrvärme- och elproduktion. Ytterst lite hushållsavfall, 0,8 procent på nationell nivå, deponeras[25]. Kommunerna ansvarar för ett relativt avancerat system för insamling och behandling. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits *att hushållsavfallet ska ha minskat till högst 360 kilo per person och år och minst 65 procent, inklusive matavfallet, ska materialåtervinnas*. Indikatorn visar inte en tydlig trend i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet, vilket kan innebära att en regional kraftsamling kan behövas för att år 2030 kunna uppnå det föreslagna delmålet.

Optisk sortering hushållsavfall
Under 2013 utförde Stockholms stad ett försök med optisk sortering bland 2 800 hushåll hos Familjebostäder och Stockholmshem. Försöksverksamheten har lett till att cirka 12 000 hushåll sorterar sitt matavfall genom optisk sortering under 2017.

6.7 Återvinning

Ökad materialåtervinning och biologisk återvinning är en tydlig trend i Sverige. År 2017 hade 25 av länets 26 kommuner satt igång insamling av matavfall, jämfört med endast sju kommuner år 2009.

[25] källa: www.avfallsverige.se, *Svensk Avfallshantering 2017*

Källa: Sveriges kommuner och landsting

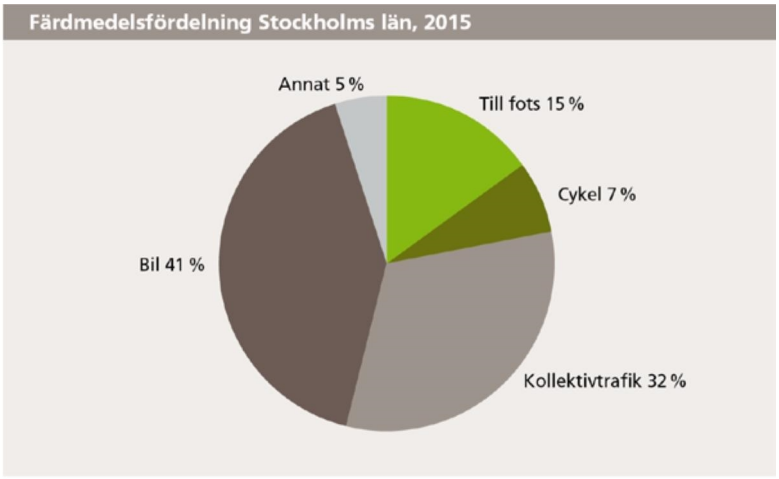
I diagrammet redovisas den totala materialåtervinningen från hushållens avfall. Mellan år 2010 och 2016 har andelen avfall som går till materialåtervinning ökat med nio procentenheter. I Stockholmsregionen ökar insamlingen av matavfall och mängden matavfall som rötas till biogas. När det gäller hushållsavfall återvinns främst förpacknings- och tidningsfraktionerna, visst farligt avfall samt elavfall. Textil tillhör de materialslag där det pågår mest innovation och teknikutveckling för att öka materialåtervinningen. I regionen har avfall blivit en viktig energiråvara som bland annat har bidragit till att fossila bränslen i kraftvärmeverk har kunnat fasas ut under de senaste åren. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits *att hushållsavfallet ska ha minskat till högst 360 kilo per person och år och minst 65 procent, inklusive matavfallet, ska materialåtervinnas*. Indikatorn visar en trend i rätt riktning i relation till det föreslagna delmålet.

Stockholmsregionens avfallsråd
Länets samtliga kommuner samarbetar i Stockholmsregionens avfallsråd för att gemensam utveckla avfallsinsamlingen i länets kommuner med en viss fokus på länets återvinningscentraler.

6.8 Resor

Landstingets trafikförvaltning genomförde år 2015 en ny resvaneundersökning[26] vilket innebär att en tidsserie saknas och att jämförelser med tidigare års utfall inte tillåter sig göras. Val av färdmedel beror på flera faktorer, exempelvis var i länet man bor, i vilket syfte resan görs, ålder och kön. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har föreslagits ett delmål att *minst 70 procent av alla resor inom länet ska ske med gång, cykel och kollektivtrafik*. I nuläget genomförs 59 procent av samtliga resor i länet med gång, cykel eller kollektivtrafik. Kollektivtrafiken har starkast ställning när det gäller vardagsresor till och från arbete medan bilen används mer frekvent på fritiden samt vid tjänsteresor.

[26] källa: www.sll.se, *Resvaneundersökning*

Källa: Stockholms läns landsting

Tydligast blir detta vid vardagsresor till innerstaden där kollektivtrafiken står för en mycket stor del av resandet. På motsvarande sida av spektrumet görs en större del av fritidsresor på helger med bil, liksom att perifera resor i liten utsträckning görs kollektivt. Det finns även en könsmässig skillnad med kvinnor som utnyttjar kollektivtrafik i högre grad och på samma sätt en åldermässig skillnad där de äldre reser med mer bil än de yngre.

Resvaneundersökning
Under hösten 2015 genomförde Stockholms läns landsting i samverkan med bland annat Stockholms stad och Trafikverket en stor undersökning för att få veta mer om länsinvånarnas resvanor i vardagen. Syftet var att tillsammans kunna planera framtidens resande på bästa sätt. Nästa resvaneundersökning genomförs under 2019 och presenteras våren 2020

6.9 Kollektivtrafik

Det regionala trafikförsörjningsprogrammet för Stockholmsregionen[27] omfattar tre mål: ökat kollektivt resande, smart kollektivtrafik och attraktiv region. Kollektivtrafiken har idag och kommer i ännu större utsträckning framöver att ha en avgörande roll för invånarnas mobilitet. Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna uppgick år 2015 till 49 procent. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål föreslagits att *kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna ska öka med 5 procentenheter jämfört med idag*.

Sverigeförhandlingen
En viktig del i Sverigeförhandlingen har varit att öka kollektivtrafiken, förbättra tillgängligheten och öka bostadsbyggandet i Sveriges tre storstäder: Stockholm, Göteborg och Malmö. Förhandlingen med Stockholmsregionen har avslutats och innebär en utökad kollektivtrafik.

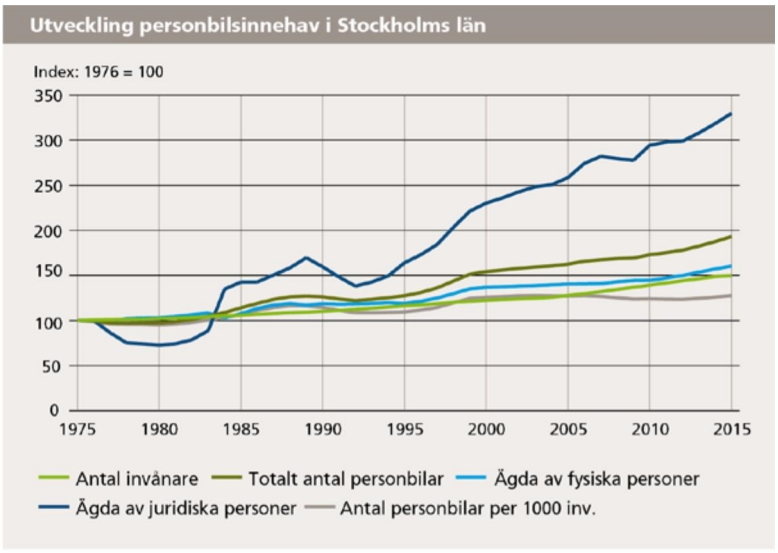
6.10 Cykel

Cykelresorna står idag för omkring 7 procent av samtliga resor i Stockholmsregionen. I den centrala regionkärnan uppgår andelen till 10 procent. Användandet av cykel som färdmedel är jämnt fördelat mellan kvinnor och män. I åldersgruppen 16–84 år är användningen av cykel är störst för invånare i åldern 25–39 år (10 procent) samt 40–64 år (9 procent). Att resa med cykeln är vanligast vid resor till och från arbetet. I utställningsförslaget till RUFS 2050 har ett delmål formulerats att *cykelandelen av alla resor i länet ska vara 20 procent i enlighet med målsättningen i den regionala cykelplanen*.

Det regionala cykelkansliet
Syftet med det regionala cykelkansliet är att underlätta för länets väghållare att bygga ut det regionala cykelvägnätet. Cykelkansliet ska fungera som koordinator och bollplank och bidra med kunskaper och erfarenheter inom cykelområdet.

[27] källa: www.sll.se, *Regionala trafikförsörjningsprogrammet*

6.11 Bilinnehav

Källa: Trafikanalys

Bilinnehavet i länet har under 2000-talet legat relativt stabilt med ungefär 400 bilar per 1 000 personer, även om siffran varierar något från år till år. Fler och fler bilar ägs dock av juridiska personer, så kallade företagsbilar, vilket troligtvis har att göra med skattesystemet som gynnar denna typ av ägande. Den genomsnittliga körsträckan är som förväntat lägre i regionen än i riket. Utbudet av kollektivtrafik och närheten till lokalt affärsutbud minskar behovet av att äga en personbil, samtidigt som genomsnittsbefolkningen är yngre och kostnaderna i form av parkering är betydligt högre. Mellan år 2008 och 2015 minskade den genomsnittliga körsträckan med nästan 8 procent (mil per invånare). Även om bilinnehavet per person har legat relativt stilla har regionen stått för en stor befolkningsökning vilket har bidragit till att bilinnehavet har ökat.

Bilaga 1
Yttranden 2011–2017

2011

- Ny översiktsplan för Nacka kommun, R 2010/307
- Planprogram för Högbytorp, Upplands-Bro kommun, R 2010/338
- Program för Albanoområdet (Norra Djurgården 2:2 m m) i stadsdelen Norra Djurgården, Stockholms stad, R 2010/336
- Programsamråd för Loviseberg, Huddinge kommun, R 2010/321
- Slutbetänkandet Planering på djupet, fysisk planering av havet (SOU 2010:91), LS 1012–1051
- Översiktsplan 2010 - utställningsförslag till översiktsplan för Upplands-Bro kommun, LS 1102–0227
- Fördjupad översiktsplan Sydost, Upplands Väsby kommun, LS 1101–0144
- Utställning av detaljplan för Slussen samt Samråd om förslag till detaljplan för ny bussterminal för Nacka och Värmdöbussarna vid Slussen, del av Södermalm 7,89 m.fl., LS 1105–0690, LS 1105–0692
- Fördjupad översiktsplan Rådmansö (Norrtälje kommun), LS 1106–0877
- Utställning översiktsplan 2010–2030, Värmdö kommun, LS 1106–0909
- Förstudie Stockholm-Järna, LS 1105–0748
- Utställning översiktsplan Nynäshamns kommun, LS 1105–0790
- TPA-utredningens betänkande Fjärrvärme i konkurrens (SOU 2011:44), LS 1105–0751
- Detaljplan samt miljökonsekvensbeskrivning för Runsten 1:1, Haninge kommun, LS 1106–0974
- Trafikverkets regeringsuppdrag ”Uppdrag för ökad kapacitet på järnväg”, LS 1107–0995
- Klimat- och energistrategi för Stockholmsregionen, LS 1107–0993
- Fördjupad översiktsplan Rådmansö (Norrtälje kommun), LS 1106–0877
- Utställningsförslag översiktsplan Sollentuna kommun, LS 1107–1006
- Utvecklingsprogram för Östergötland>2030. Regionförbundet Kostsam, LS 1108–1069
- Utställningsförslaget Översiktsplan Lidingö 2030, LS 1110–1358
- Program för sambandet Högdalen-Farsta, LS 1110–1346
- Framtida Södertälje – samrådsförslag till ny översiktsplan 2012, LS 1108–1151
- Förstudie Spårväg Syd, LS 1109–1160
- Spårvägs- och stomnätsstrategi, etapp 1 – centrala delen av Stockholmsregionen, LS 1110–1292

2012

- Vattenplan för Haninge kommun, LS 1201–0002
- Utställning av översiktsplan för Nacka kommun, LS 1112–1700
- Samrådsförslag översiktsplan Vaxholms stad, LS 1112–1686
- Översiktsplan för Norrtälje kommun, samrådsversion, LS 1203–0366
- Regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län, LS 1202–0337
- Ändring i översiktsplan för Sundbybergs stad, LS 1203–0504
- Förslag cykelplan Stockholms stad, Cykelplan 2012, LS 1203–0491
- Regional utvecklingsstrategi Uppsala län – Uppländsk Drivkraft 3.0, LS 1205–0673
- Regionalt utvecklingsprogram för Sörmland – Sörmlandsstrategin 2020, ÖS 1207–0964
- Fördjupad översiktsplan för Valsta, Upplands Väsby kommun, LS 1205–0654
- Miljömålsberedningens delbetänkande: Minska riskerna med farliga ämnen (SOU 2012:38), LS 1206–0928
- Fördjupad översiktsplan för Järna tätort med omgivning, Södertälje kommun, LS 1207–0976
- Betänkandet Nystartszoner (SOU 2012:50), LS 1208–1109

- Förslag till regional inriktning för transportsystemets utveckling i Stockholms län, LS 1209–1204
- Åtgärdsprogram för att nå miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid och PM10 i Stockholms län, LS 1209–1145
- Samråd om ny översiktsplan för Huddinge kommun, LS 1207–0974
- Samrådsversion av Översiktsplan för Järfälla kommun, LS 1209–1139
- Boverkets översyn av bostadsförsörjningslagen samt avsnitt 7.3 i Statskontorets rapport om mark, bostadsbyggande och konkurrens, LS 1210–1317

2013

- Förslag till beslut om utvidgat strandskydd för kommunerna Nacka, Nykvarn, Stockholm, Södertälje och Värmdö, LS 1301–0171, LS 1301–0172, LS 1301–0173, LS 1301–0174, LS 1301–0175
- Utställningsförslag översiktsplan för Södertälje kommun, LS 1302–0243
- Fördjupad översiktsplan för Kyrby och Brottby i Vallentuna kommun, LS 1302–0276
- Översiktsplan Botkyrka kommun, LS 1303–0395
- Fördjupad översiktsplan för nordvästra Väsby, LS 1212–1679
- Inriktning kommande strukturfondsprogram, LS 1305–0691
- Samrådsförslag översiktsplan 2014 för Sigtuna kommun, LS 1306–0764
- Program för översiktsplanering av landsbygden i Upplands-Bro, LS 1307–0943
- Förslag till beslut om utvidgat strandskydd för kommunerna Järfälla, Sigtuna, Nynäshamn, Upplands Väsby och Upplands-Bro, LS 1306–0780, 1306–0781, 1306–0782, 1306–0783, 1306–0784
- Delbetänkandet Samordnade bullerregler för att underlätta bostadsbyggandet (SOU 2013:57) samt slutbetänkandet Flygbuller och bostadsbyggande (SOU 2013:67), LS 1309–1113
- Samrådsförslaget för översiktsplan, Danderyds kommun, LS 1309–1052
- Utställning av översiktsplan 2030 för Huddinge kommun, LS 1310–1274

2014

- Samrådsförslag översiktsplan för Nykvarns kommun, LS 1311–1479
- Utställningsversion översiktsplan för Järfälla kommun, LS 1311–1507
- Avfallsplan 2015–2020 för Södertälje kommun, LS 1401–0113
- Utställning översiktsplan för Sigtuna kommun, LS 1312–1614
- Skånes regionala utvecklingsstrategi 2030, LS 1401–0107
- Aktualitetsprövning av Promenadstaden, Översiktsplan för Stockholm, LS 1312–1579
- Utställning av Botkyrkas översiktsplan, LS 1401–0054
- Utställning av översiktsplan Nykvarns kommun, LS 1403–0266
- Förslag till förordning om riktvärden för trafikbuller, LS 1406–0818
- Förslag till reviderad vision för Stockholm 2030, Stockholms stad, LS 1405–0696
- Nya steg för en effektivare plan- och bygglag (Ds 2014:31), LS 1409–0992
- Bokriskommitténs rapport En fungerande marknad - en reformagenda, LS 1408–0941
- Samrådsversion av fördjupad översiktsplan för Nynäshamns stad

2015

- Förenklat samråd om ett tydligare förhållningssätt till kulturmiljövärdens riksintresseområden, LS 1412–1454
- Samrådsförslag till ny översiktsplan för Tyresö kommun
- Samrådsförslag för översiktsplan 2030 för Haninge kommun - med utblick mot 2050, TRN 2015–0120
- Samrådsförslag för ny översiktsplan för Solna stad, TRN 2015–0124
- Betänkandet Service i glesbygd (SOU 2015:35), TRN 2015–0113
- Betänkandet En ny regional planering – ökad samordning och bättre bostadsförsörjning (SOU 2015:59)
- Förslag till Grönstrukturplan för Nynäshamns stad, TRN 2015–0140
- Samråd för blåplan, Vaxholms stad
- Arbetsförmedlingens kontorsnät, TRN 2015–0155
- Miljöprogram med tillhörande handlingsplan för Danderyds kommun, TRN 2015–0164
- Samråd om förslag till ny översiktsplan och innerstadsstrategi för Uppsala

2016

- Departementspromemorian Regionalt utvecklingsansvar i Uppsala, Västmanlands, Västernorrlands och Norrbottens län (Ds 2015:53), TRN 2015–0190
- Solna stad Utställning ny översiktsplan 2030 för Solna stad, TRN 2015–0187
- Bostadsförsörjningsprogram för Järfälla kommun 2016–2019 med utblick mot 2030, TRN 2015–0199
- Betänkande Bättre samordning mellan stat och kommun – vid planering för byggande, TRN 2016–0007
- Bostadsförsörjningsprogram Nykvarns kommun, TRN 2016–0032
- Strategi för innovation och digitalisering i Stockholms läns landsting 2016–2020
- Översiktsplan 2030 för Haninge kommun - med utblick mot 2050, granskningshandling, TRN 2016–0039
- Förslag för remiss – Miljöpolitiskt program för Stockholms läns landsting 2017–2021, TRN 2016–0045
- Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun, TRN 2016–0046
- Folkhälsopolicy 2017–2021, Remissversion 2016-06-15, TRN 2016–0020
- Regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län, TRN 2016–0085
- Regional Utvecklingsstrategi Uppsala län, TRN 2016–0075
- Program för fördjupning av översiktsplanen Centrala Danderyd, Danderyds kommun, TRN 2016–0093
- Förslag till ny översiktsplan för Tyresö kommun, granskningshandling, TRN 2016–0095
- Remiss av Regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län, TRN 2016–0085
- Samråd om ny farled mellan Landsort och Södertälje, TRN 2016–0111
- Förslag till Blåplan för Vaxholms stad – granskningshandling, TRN 2016–0109

2017

- Riksintresseutredningens betänkande Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99), TRN 2016–0124
- Samråd om ny översiktsplan för Stockholms stad, TRN 2016–0129
- Samråd om Ekerö kommuns förslag till ny översiktsplan, TRN2016-0138
- Förslag till ny översiktsplan för Upplands Väsby kommun – Väsby stad 2040, TRN 2016–0135
- Samråd av ny energiplan för Ekerö kommun, TRN2016-0141
- Klimat- och miljöpolitiskt program för Haninge kommun, TRN2016-0153
- Utställning av förslag till fördjupad översiktsplan för Södra staden, Uppsala kommun, TRN 2016–0143

- Fördjupad översiktsplan för Nynäshamns stad – granskningshandling, TRN 2017–0013
- Grönstrukturplan för Nynäshamns stad – granskningshandling, TRN 2017–0013
- Yttrande över Haninge stads stadsutvecklingsplan – samrådsversion, Haninge kommun, TRN 2016–0136
- Samråd om fördjupad översiktsplan Norra Vallentuna och Lindholen i Vallentuna kommun, TRN 2017–0016
- Betänkande: För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1), TNR2017-0023
- Yttrande över Boverkets rapport 2016:32 En metod för bedömning av bostadsbyggnadsbehovet, TRN 2017–0015
- Yttrande över förslag Regional utvecklingsstrategi för Örebro län, TRN2017-0021
- Yttrande översiktsplan Österåkers kommun, samrådsförslag, TRN2017-0032
- Yttrande VA-plan Österåkers kommun, samrådsförslag, TRN2017-0032
- Yttrande över Mål och riktlinjer för bostadsförsörjning i Vaxholms stad 20017–2020, TRN 2017–0053
- Yttrande över Blåplan för Lidingö stad, remissversion 2017-02-28, TRN2017-0047
- Yttrande över förslag till revidering av översiktsplan för Nacka kommun, ”Hållbar framtid i Nacka", TRN 2017–0048
- Översiktsplan för Salems kommun, samrådsförslag, TRN 2017–005
- Översiktsplan för Sundbybergs stad, samrådsförslag, TRN 2017–0063
- Samråd om nya riktlinjer för bostadsförsörjning i Sundbybergs stad, TRN2017-0064
- Yttrande över LIS-utredning, Landsbygdsutveckling i strandnära lägen, för Ekerö kommun, samrådsförslag 2017-06-22, TRN2017-0059
- Yttrande över delbetänkandet Detaljplanekrav (SOU 2017:64), Näringsdepartementet, svar till LSF/finansroteln, TRN 2017–0085
- Yttrande förslag till beslut om Lötsjön – Golfängarnas naturreservat, Sundbybergs stad, TRN2017-0066
- Yttrande över förslag till ny översiktsplan för Ekerö kommun, utställningsförslag, TRN 2017–0067
- Utställningsförslag till ny översiktsplan för Stockholm, TRN 2017–0071
- Yttrande över förslag till Regional cykelstrategi för Uppsala län, TRN 2017–0065
- Yttrande förslag till Garnsvikens naturreservat, Sigtuna kommun, TRN 2017–0082
- Yttrande över Översiktsplan 2018 för Sollentuna kommun, samrådsförslag, TRN 2017–0106
- Yttrande förslag till beslut om inrättande av Norra Igelbäckens naturreservat i Järfälla kommun, TRN 2017–0109
- Yttrande över utställning för reviderad översiktsplan för Nacka kommun, ”Hållbar framtid Nacka”, TRN 2017–0117
- Samråd om Täby stadskärna 2050. Fördjupning av översiktsplan, Täby kommun, TRN 2017–0104
- Samråd om förslag till översiktsplan 2040, Vallentuna kommun, TRN 2017–0095
- Yttrande över Fördjupad översiktsplan Karby och Brottby, Vallentuna kommun, utställningshandling, TRN 2017–0128
- Yttrande över Haninge stad stadsutvecklingsplan – fördjupning av översiktsplanen. Utställningshandling, TRN 2017–0112

§ 141
Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS
TRN 2017-0107

Ärendebeskrivning
Landstinget har sedan 2011 årligen följt upp regionens utveckling utifrån vision, mål och ambitioner i RUFS 2010. Detta ärende avser 2017 års uppföljning i överensstämmelse med nämndens uppdrag att löpande följa upp den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2010 (LS 1003–0221). Uppföljningen genomförs med ett antal utvalda indikatorer med koppling till de fastlagda planeringsmålen i RUFS 2010 samt en europeisk jämförelse med åtta storstadsregioner. Årets uppföljning har kompletterats med de föreslagna delmålen i utställningsförslaget till RUFS 2050. Ärendet har beretts i samråd med Landstingsdirektörens ledningsstab och SLL Ekonomi och styrning.

Beslutsunderlag
Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2017-10-30.
Uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2017 - uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050.

Förslag och yrkande
Ordförandes förslag om bifall till förvaltningens förslag.

Tillväxt – och regionplanenämndens beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar

att godkänna 2017 års uppföljning av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen – RUFS enligt bifogad uppföljningsrapport.

att ge förvaltningen i uppdrag att fortsätta förberedelsearbetet till ett uppföljningssystem för den kommande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050 enligt förvaltningens förslag.

att föreslå landstingsstyrelsen att föreslå landstingsfullmäktige godkänna 2017 års uppföljning av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen – RUFS enligt bifogad uppföljningsrapport.

Särskilt uttalande
S-, MP- och V-ledamöterna anmäler särskilt uttalande, bilaga 18.

Beslutsexpediering:
Landstingsstyrelsen
Akt

Stockholms läns landsting

SÄRSKILT UTTALANDE
2017-12-07

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

miljöpartiet de gröna

Vänsterpartiet

Tillväxt- och regionplanenämnden
Ärende 19
Bilaga 18

Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS

Det är en gedigen uppföljning av RUFS 2010, som innehåller många intressanta saker och som visar att Stockholmsregionen är på rätt väg i många avseenden. Vi vill dock lyfta upp en del saker som vi ser som orosmoln för Stockholmsregionen och som även spiller över till framtagandet av RUFS 2050, som vi kommer fatta beslut om nästa år.

En tillgänglig region med god livsmiljö

Det är bra att fler bostäder färdigställdes under 2016 än tidigare år, men det totala antalet för hela perioden är för lågt. Målet med antal byggda bostäder måste nås. Vi vill att de bostadsmål som kommunerna själva sätter upp ska vara förpliktande.
Men det räcker inte att bara bygga hus, vi måste ta ett större grepp för regionens utveckling och bygga samhällen. Där ingår att även bygga bostäder som de som letar boende har råd att bo i och blanda upplåtelseformer. Det finns ett stort värde att bygga det som det finns underskott av i området, både hyresrätter, bostadsrätter och villor. På så sätt skapas mer integrerade områden.
Att bygga samhällen handlar också om att etablera samhällsservice i områden, och skapa förutsättningar för invånarnas sociala liv och livskvalitet.

Uppföljningen av RUFS visar att kollektivtrafikens marknadsandelar är för lågt. Vi saknar såväl i uppföljningen av RUFS som i trafikförsörjningsprogrammet resonemang kring kollektivtrafikandelen relaterar till uppfyllandet av de nationella klimatmålen i en region där bilåkandet förväntas öka. En utvecklad kollektivtrafik och ett ökat kollektivtrafikresande är avgörande för att Stockholm även i framtiden ska upplevas som en attraktiv region. Kollektivtrafikresandet behöver öka av såväl miljö, trängsel som stadsbyggnadsskäl. Målet måste också matcha

Trafikverket beräkningar om att bilresandet i länet bör minska avsevärt fram till 2030 för att klara utsläppsmål och klimatmål. Det är bra att förslaget till RUFS 2050 nu innehåller ett delmål att "*kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna ska öka med 5 procentenheter jämfört med idag*" men det är troligen inte tillräckligt. Det är viktigt att landstingets mål för kollektivtrafikandelen leder till att regionen tar sitt ansvar för att nå de nationella klimat- och miljömålen. Vi efterlyser en sådan analys i RUFS 2050

En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region

Vi ser med oro på skillnaderna mellan länets kommuner i hur många som tagit gymnasieexamen tre år efter påbörjad utbildning. Här är snittet lägre än i riket. Det finns även tydliga skillnader i hur många ungdomar som går från gymnasiestudier till högskolestudier, beroende på bostadsort. Detta är ett uttryck för en större problematik och för de regionala skillnader som finns i vilka förutsättningar man får i livet beroende på bostadsort, och vilken bakgrund individen och föräldrarna har.
Vi vill göra Stockholm till en attraktiv studieregion, som lockar studenter från hela landet, men även från länets alla kommuner. Dessutom måste Stockholmsregionen bli bättre på att behålla de som studerar här efter examen och skapa förutsättningar för att gå över till regionens arbetsmarknad.

Tack vare den rödgröna regeringens insatser och högkonjunktur har Sverige rekordlåg ungdomsarbetslöshet, det är den lägsta på 14 år. Trots det har Stockholmsregionen fortfarande en större ungdomsarbetslöshet jämfört med europeiska regioner.
Kvinnor som är utrikesfödda är i mindre utsträckning förvärvsarbetande jämfört med kvinnor som är svenskfödda samt med män. Detta är ett problem som måste adresseras och lösas. Här har kommunerna en viktig uppgift genom vuxenutbildning, yrkesutbildning, SFI/SFX och matchning. Såväl kommunerna som Landstinget har en stor roll i att erbjuda introduktionsjobb.

Stockholmsregionen är en region med stora skillnader i folkhälsa och livsförutsättningar, det blir extra tydligt när vi ser diagram över förväntad livslängd utifrån hemvist. Livslängden skiljer stort åt om du är boende i Nykvarn eller i Danderyd, detta gäller både för män och kvinnor. Att det finns så tydliga skillnader i medellivslängd beroende på bostadsort, inkomst och klass kan aldrig accepteras, vi efterfrågar ett strategiskt och aktivt arbete från landstinget i samverkan med kommunerna för att bekämpa detta.

En ledande tillväxt- och kunskapsregion

De offentliga FoU- investeringarna i Stockholms län är lägre 2015 än 2013. I rankning av europeiska regioners FoU-investeringar som andel av BRP, hamnar Sverige efter Köpenhamn och München. Vi vill att Stockholm ska vara en framträdande kunskapsregion, och att Landstinget i samverkan med

relevanta aktörer tar fram en strategisk plan för detta. Det finns en risk för hämmande tillväxt, trots att Stockholmsregionen anses vara Sveriges hållbara tillväxtmotor. Bostadsbristen är ett annat orosmoln som riskerar att hämma företagstillväxten och att fler studenter söker sig till vår region. Sverige är bra på innovation och forskning, men mindre bra på att ta nästa steg, det vill säga att implementera och genomföra de nya idéerna i praktiken. Det är därför viktigt att SLL öppnar upp sin verksamhet för implementering av ny forskning i form av testbäddar med mera. Om Stockholmregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion måste vi ligga i framkant och satsa på forskning och utveckling.

Slutligen kan konstateras att Stockholmsregionen generellt har en stark position i många avseenden och mycket går i rätt riktning. Samtidigt kan vi se att det finns flera områden där det behövs en tydlig politisk ledning, kraftfulla åtgärder och gemensamt ansvarstagande från alla aktörer för att den regionala utvecklingsplanens mål ska uppfyllas.

En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

Inom området för miljö och klimat ser vi tydligt att fler insatser krävs om regionen ska uppnå de framtida kraven på utsläppsminskningar. Det faktum att vi redan idag uppnår målet till 2020 beror främst på åtgärder inom energisidan och är även relaterade till det faktum att våra regionala siffror baseras på utsläppsnivåerna från Nordisk energimix. För att klara framtida åtgärder krävs betydligt tuffare åtgärder. Framförallt behöver åtgärder sättas in för att minska transporternas klimatpåverkan där större fokus behöver läggas på att få resenärer att resa kollektivt istället för att använda bil. Behovet av ytterligare reformer för att minska bilåkande såsom förändrat reseavdrag samt åtgärder för att minska användningen av förmånsbilar är därför angelägen liksom ökade möjligheter att använda kombinerad mobilitet för effektivt resande utan egen bil.

Klimatpåverkan från flygtrafiken är särskilt oroande. Enligt en nyligen framtagen rapport från Stockholm stad har Stockholmarnas utsläpp som genereras från flygresor en större klimatpåverkan än transportsektorn i övrigt. Detta faktum ger ytterligare aktualitet och påvisar värdet av att väga in de konsumtionsrelaterade utsläppen vilket vi är glada för nu för första gången ingår i rufs rapporteringen.

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2017-10-30 TRN 2017-0107

Handläggare:
Evert Kroes

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Läget i Stockholmsregionen 2017 – uppföljningen av RUFS

Ärendebeskrivning

Landstinget har sedan 2011 årligen följt upp regionens utveckling utifrån vision, mål och ambitioner i RUFS 2010. Detta ärende avser 2017 års uppföljning i överensstämmelse med nämndens uppdrag att löpande följa upp den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2010 (LS 1003–0221). Uppföljningen genomförs med ett antal utvalda indikatorer med koppling till de fastlagda planeringsmålen i RUFS 2010 samt en europeisk jämförelse med åtta storstadsregioner. Årets uppföljning har kompletterats med de föreslagna delmålen i utställningsförslaget till RUFS 2050. Ärendet har beretts i samråd med Landstingsdirektörens ledningsstab och SLL Ekonomi och styrning.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2017-10-30
Uppföljningsrapport Läget i Stockholmsregionen 2017 - uppföljningen av RUFS 2010 med sikte på RUFS 2050

Förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta

att godkänna 2017 års uppföljning av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen – RUFS enligt bifogad uppföljningsrapport.

att ge förvaltningen i uppdrag att fortsätta förberedelsearbetet till ett uppföljningssystem för den kommande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050 enligt förvaltningens förslag.

att föreslå landstingsstyrelsen att föreslå landstingsfullmäktige godkänna 2017 års uppföljning av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen – RUFS enligt bifogad uppföljningsrapport.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

Uppföljningen visar att Stockholmsregionen ligger förhållandevis bra till i en europeisk jämförelse. Regionen visar inom de flesta områden en positiv utveckling samtidigt som regionen inom ett antal områden visar en mindre positiv utveckling i relation till vision, mål och ambitioner i RUFS 2010. Här följer ett axplock av regionens utvecklingstrender som redovisas i rapporten Läget i Stockholmsregionen 2017:

- Antalet inrapporterade färdigställda bostäder har under 2016 varit rekordhögt med 13 919 bostäder. Om man även räknar in ombyggnation och permanentning överträffar antalet färdigställda bostäder med 16 240 bostäder för första gången det regionala målet på 16 000 färdigställda bostäder per år.
- De åtta regionala stadskärnorna visar en fortsatt tillväxt av arbetsplatser och befolkning. Stadskärnorna fortsätter förtätas vad gäller antal invånare och arbetstillfällen per km².
- Andelen hyresrätter har under de senaste sedan 1990 minskat med 25 procent och ligger 2016 på 36 procent som andel av bostadsbeståndet och är därmed lägre än andelen bostadsrätter (40 procent).
- Förvärvsfrekvensen har ökat i regionen men visar fortfarande stora skillnader mellan svensk- och utrikesfödda. I den europeiska jämförelsen ligger Stockholmsregionen på första plats vad gäller sysselsättningsgraden för kvinnor.
- Arbetslösheten bland ungdomar (15–25 år) har minskat i regionen och ligger 2016 med 17,7 procent på en lägre nivå än riket (18,9 procent), den positiva trenden fortsätter men utmaningen kvarstår.
- Den förväntade medellivslängden i regionen är i genomsnitt ett halvår längre än riket. I den europeiska jämförelsen ligger regionen på andra plats.
- Stockholmsregionen har ökat sin bruttoregionalprodukt (BRP) och i jämförelse med de europeiska storstadsregionerna har regionen den tredje största BRP. Under perioden 2009–2016 ökade regionens FoU-utgifter som andel av BRP med 6 procent.
- I den europeiska jämförelsen ligger regionen på tredje plats vad gäller andel högskoleutbildade (25–64 år), dock ska nämnas att Stockholmsregionen sedan 2009 har haft den största ökningen av andelen högskoleutbildade på drygt 20 procent.
- Redan år 2014 uppnådde regionen med CO_2-utsläpp på 2,7 ton per capita det uppsatta RUFS 2010-målet, 3,4 ton per capita för 2020.
- Trots befolkningsökningen och ökat antal arbetsplatser i regionen har energianvändningen i regionen minskat sedan 2010. Andelen förnybar energi i Sveriges energiförbrukning, som indikator för regionen, har ökat från 47 procent (2010) till 54 procent (2015).

Nämnden (tidigare Tillväxt-, miljö och regionplaneutskottet) har sedan 2010 aktivt arbetat med genomförandet av RUFS 2010. Under perioden 2010–2017 har nämnden lämnat 136 yttranden i ärenden som berör exempelvis kommunernas översiktsplaner och statliga utredningar med RUFS 2010 som grund för sina avvägningar och synpunkter.

Ett arbete har satts igång för att påbörja utvecklingen av ett uppföljningssystem för den kommande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050, som ska bygga vidare på uppföljningssystemet för RUFS 2010. Inom ramen för detta arbete har i årets upplaga av Läget i Stockholmsregionen indikatorer för RUFS 2010 kompletterats med de statistiska variabler som används för att beskriva nuläget för de föreslagna delmålen i utställningsförslaget till RUFS 2050.

Bakgrund
I uppföljningsrapporten redovisas den sjunde uppföljningen av RUFS 2010. Regionens utveckling följs upp med utgångspunkt i de övergripande målen och planeringsmålen som lagts fast i RUFS 2010. Ett antal statistiska indikatorer används som grund för redovisning av utvecklingen. Med utgångspunkt i visionen om att vara den mest attraktiva storstadsregionen i Europa görs europeiska jämförelser med åtta andra storstadsregioner. Dessa är Amsterdam, Barcelona, Berlin, Dublin, Helsingfors, Köpenhamn, München och Oslo. De valda regionernas struktur och egenskaper liknar Stockholmsregionens.

Årets upplaga av uppföljningsrapporten *Läget i Stockholmsregionen* bör ses som en övergång från uppföljningen av RUFS 2010 till uppföljningen av RUFS 2050. I årets upplaga av uppföljningsrapporten har därför indikatorer för RUFS 2010 kompletterats med de statistiska variabler som används för att beskriva nuläget för de föreslagna delmålen i utställningsförslaget till RUFS 2050. Detta är den sista uppföljningsrapporten för regionens utveckling med RUFS 2010 som grund.

Överväganden
Sammanfattningsvis placerar sig Stockholmsregionen fortsatt bra i den europeiska jämförelsen vad gäller de flesta indikatorerna. När läget och utvecklingen i regionen summeras i uppföljningsrapporten konstateras att utvecklingen i regionen i flera avseenden går i rätt riktning. Bostadsbyggandet har bl.a. ökat med ett rekordantal färdigställda bostäder och ligger över regionens mål på 16 000 bostäder per år. Energianvändningen har minskat och CO_2-utsläpp har redan uppnått det

uppsatta målet för 2020. Förvärvsfrekvensen är hög och arbetskraften är högutbildad. Det startas allt fler nya företag i regionen. Andelen av befolkningens inkomster som består av försörjningsstöd eller andra ersättningar har minskat och ohälsotalet för befolkningen fortsätter att sjunka. Tilliten har ökat i det avseendet att allt färre uppger att de inte kan lita på de flesta som bor i området. Om utvecklingen ska fortsätta gå i rätt riktning krävs dock ett fortsatt fokus på dessa områden.

Inom några områden krävs fortsatta ansträngningar för att nå de övergripande målen i RUFS 2010 och de föreslagna övergripande målen i utställningsförslaget till RUFS 2050. Det är exempelvis betydande skillnader när det gäller förvärvsfrekvens inom regionen, mellan kommuner, mellan kvinnor och män och mellan svensk- och utrikesfödda. Ungdomsarbetslösheten har minskat 2016 men behöver även framöver adresseras av regionens aktörer då den fortfarande ligger på en relativt hög nivå. Bostadsbyggandet har 2016 uppnått en rekordhöjd, men det är viktigt att den höga byggtakten fortsätter åren framöver samt en mer jämn fördelning mellan olika upplåtelseformer av bostäder så att olika befolkningsgrupper ska ha möjlighet att hitta ett boende som passar deras livssituation.

I landstingets Mål och budget för 2017 har fastlagts att landstinget ska stärka sin medverkan i genomförandet av den kommande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050. Landstingets nämnder och styrelser ska därför i sin verksamhetsplanering formulera egna uppdrag utifrån den kommande regionplanens vision, mål och ambitioner, samt delta aktivt i regionplanens genomförande för en hållbar regional tillväxt. Under 2018 kommer förvaltningen delta i dialogen mellan landstingets olika verksamheter samt medverka till att skapa förutsättningar för redovisning av landstingets verksamheters bidrag till uppfyllelse av vision, mål och ambitioner i RUFS 2050.

Ett arbete pågår att ta fram ett uppföljningssystem för av RUFS 2050. För att kunna följa hur olika aktörer i regionen verkar för att genomföra RUFS har förvaltningen september 2017 erbjudit landstingets verksamheter, Storsthlm, länets kommuner, länsstyrelsen och strukturfondspartnerskapet att redovisa pågående utvecklingsinsatser på rufs.se.

Förvaltningen kommer inom ramen för nämndens beslut om målmodell (TRN 2016–0104) fortsätta arbeta med att ta fram förslag till hur uppföljningen av RUFS 2050 ska kunna kopplas till uppföljningen av nämndens mål och delmål.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet
Beslutet bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för landstinget.

Miljökonsekvenser av beslutet
I enlighet med landstingets miljöpolitiska program, Miljöprogram 2017–2021 har hänsyn till miljön beaktats och det bedöms att en särskild miljökonsekvensbedömning i detta ärende inte är relevant.

Hanna Wiik
Förvaltningschef

Evert Kroes